

Laura ARCHS FORTEA

LES ASSOCIACIONS

*Treball Fi de Carrera
dirigit per
Adolfo LUCAS ESTEVE*

*Universitat Abat Oliba CEU
FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS
Llicenciatura en Dret*

2011

A la meva família

Resumen

Estudio y desarrollo del concepto, regulación y régimen jurídico de las asociaciones.

El trabajo está estructurado en cuatro capítulos. En el primero se desarrolla el estudio de las personas jurídicas, analizando el concepto de persona jurídica, las clases de personas jurídicas y otros aspectos como su capacidad y responsabilidad, su domicilio y nacionalidad, su régimen contable y documental y su extinción.

En el segundo capítulo se trata la normativa sobre asociaciones, tanto a nivel estatal como a nivel de Cataluña.

El tercer capítulo trata con profundidad el concepto y la estructura de las asociaciones.

El cuarto y último capítulo se ocupa del régimen jurídico de las asociaciones, analizando los siguientes aspectos; la constitución, la organización, el régimen económico, las modificaciones estructurales y la disolución de las asociaciones. Se analizan las asociaciones declaradas de utilidad pública.

Resum

Estudi i desenvolupament del concepte, regulació i règim jurídic de les associacions.

El treball està estructurat en quatre capítols. En el primer es desenvolupa l'estudi de les persones jurídiques, analitzant el concepte de persona jurídica, les classes de persones jurídiques i altres aspectes com la seva capacitat i responsabilitat, el seu domicili i nacionalitat, el seu règim comptable i documental i la seva extinció.

En el segon capítol es tracta la normativa sobre associacions, tant a nivell estatal com a nivell de Catalunya.

El tercer capítol tracta amb profunditat el concepte i l'estructura de les associacions.

El quart i últim capítol s'ocupa del règim jurídic de les associacions, analitzant els següents aspectes; la constitució, l'organització, el règim econòmic, les modificacions estructurals i la dissolució de les associacions. S'analitzen les associacions declarades d'utilitat pública.

Abstract

Study and development of regulation and legal concept of associations.

The work is structured in four chapters. The first develops the study of juridical persons, analyzing the concept of juridical person, the kinds of juridical persons and other aspects such as capacity and accountability, address, and nationality, accounting system and documentary and its extinction.

In the second chapter deals with the law on associations, both statewide and at the level of Catalonia.

The third chapter discusses in depth the concept and structure of associations.

The fourth and final chapter deals with the legal status of associations, analyzing the following aspects: the establishment, organization, economic system, structural modifications and dissolution. We analyze the associations declared of public utility.

Palabras claves / Keywords

Associació – Persona jurídica – Dret d'associació - Normativa – Règim jurídic – Concepte – Constitució – Estatuts – Organització – Utilitat pública – Dissolució

Sumari

Introducció	9
CAPÍTOL I	
Les Persones jurídiques	
1 Concepte de persona jurídica.....	11
2 Naturalesa de la persona jurídica.....	15
3 Classes de persones jurídiques.....	17
4 Adquisició de la personalitat jurídica	19
5 Capacitat de les persones jurídiques.....	20
5.1 Capacitat jurídica i capacitat d'obrar.....	20
5.2 Responsabilitat de les persones jurídiques.....	23
6 Domicili i nacionalitat de les persones jurídiques.....	25
7 Règim comptable i documental de les persones jurídiques.....	26
8 Extinció de les persones jurídiques.....	27
CAPÍTOL II	
Normativa sobre associacions	
1 El dret d'associació.....	29
2 Normativa catalana sobre associacions.....	32
3 Àmbit d'aplicació del Llibre Tercer del Codi Civil de Catalunya.....	34
CAPÍTOL III	
Concepte i estructura d'associació	
1 Concepte d'associació.....	35
2 Estructura de l'associació.....	36
2.1 Elements materials: l'agrupació de persones.....	36
2.2 Elements materials: la finalitat.....	38
2.3 Elements materials: el patrimoni.....	40
2.4 Elements formals: les regles de funcionament i publicitat.....	40
CAPÍTOL IV	
Règim jurídic de les associacions	
1 Constitució.....	41
1.1 La personalitat de l'associació.....	41
1.2 L'acord de constitució.....	42
1.3 Els estatuts de l'associació.....	43
1.4 Denominació i domicili de l'associació	45
1.5 Inscripció en el Registre d'Associacions.....	46

2 Organització.....	50
2.1 L'Assemblea General	51
2.2 L'Òrgan de Govern	54
2.3 Condió de persona associada	58
3 Règim econòmic.....	60
4 Associacions d'utilitat pública.....	61
5 Modificacions estructurals de l'associació.....	63
6 Dissolució de l'associació.....	64
Conclusió.....	67
Bibliografia	69

INTRODUCCIÓ

En el darrers anys, el nombre i la diversitat d'associacions ha crescut considerablement. Les associacions inscrites en els registres tant estatals com autonòmics augmenta dia a dia. Dintre del territori espanyol, Catalunya és una comunitat amb gran tradició associativa, que es manifesta a través dels milers d'associacions inscrites.

L'associacionisme és la tendència, voluntat o preferència a unir-se en grups o associacions per assolir uns propòsits específics. El creixement de l'associacionisme és un clar símptoma del dinamisme de la nostra societat. Cada vegada hi ha més ciutadans, veïns, grups i comunitats que utilitzen la fórmula associativa per realitzar els seus projectes. Això es dona perquè l'home és un ésser social que té necessitat de pertànyer a un grup. La cobertura de les seves necessitats i interessos, que permeten un desenvolupament integral de la seva persona, no només es cobreix a través de les relacions d'actuació individual, sinó en societat, en el si de la determinada organització social a la qual pertany. D'aquesta manera, les persones formen grups als quals pertanyen per tal de desenvolupar facetes de la seva vida. Podem dir que l'associacionisme és la base de la societat civil, ja que a través de les associacions es canalitzen les inquietuds de la gent i es potencia l'activitat cívica dels ciutadans.

L'associacionisme dona grans avantatges a la societat. Contribueix al progrés i al benestar de la societat, així com al avanç polític fomentant la democràcia i reforçant la solidaritat. Creiem que una societat amb tradició associativa és una societat més solidària i participativa.

El que pretenem analitzar en aquest treball és el següent: ¿és la legislació catalana actual suficient per ajudar i afavorir el desenvolupament, l'existència i l'assoliment de les finalitats de les associacions? En aquest sentit creiem que és de vital importància per l'existència i sosteniment d'aquestes entitats una regulació que, a més d'establir el seu règim jurídic, els serveixi de guia de funcionament i afavoreixi l'assoliment de les finalitats pròpies de les associacions.

La metodologia utilitzada en aquest treball ha estat l'estudi de la legislació vigent sobre associacions i persones jurídiques en general, tant estatal com catalana, i d'aprofundiment amb la lectura dels manuals referenciats a l'apartat bibliografia. Això s'ha complementat amb la bibliografia complementària.

El treball s'ha dividit en quatre capítols. El primer capítol tracta sobre les persones jurídiques. Considerem que no podem realitzar un estudi sobre les associacions sense, amb caràcter previ, analitzar el concepte i el règim jurídic de les persones jurídiques amb profunditat. El capítol segon descriu la normativa sobre associacions. El capítol tercer defineix el concepte d'associació i tracta sobre la seva estructura, i el capítol quart comprèn el règim jurídic de les associacions.

I LES PERSONES JURÍDIQUES

1 *Concepte de persona jurídica*

Les persones jurídiques són organitzacions a les quals l'ordenament jurídic reconeix una personalitat jurídica independent dels subjectes que la integren. Es tracta d'una organització estructurada a la qual es dota de personalitat jurídica. És a dir, al costat de les persones físiques existeixen també les persones jurídiques, que són entitats a les quals el Dret atribueix i reconeix una personalitat jurídica pròpia i, en conseqüència, capacitat per actuar com a subjectes de dret, això és, capacitat per adquirir i posseir béns de totes classes, per contreure obligacions i exercitar accions judicials.

Persona jurídica és l'organització permanent o estable encaminada a la consecució d'un fi digne de protecció, que constitueix una entitat independent i separada dels seus membres i de qui la va crear i que té la condició de subjecte de dret (posicions jurídiques actives i passives). D'aquesta manera, entenem per persona jurídica "aquella personalitat independent de les persones físiques que la integren que, pel fet de tenir una organització més o menys permanent o estable, se li atribueix la condició de subjecte de les relacions jurídiques que, activament o passivament, l'afecten".¹

És la persona jurídica, una persona (dotada de personalitat) nova que és creació jurídica, conceptual, en definitiva una ficció: a partir d'unes dades de la realitat i de la concurrència dels requisits que la llei en cada moment exigeix, s'admet l'existència d'un nou ser (ens) a imatge i semblança, almenys aquesta és la pretensió, de la persona física. Admissió que obeeix a les exigències que imposa el desenvolupament de la vida de les persones que requereix que s'uneixin esforços, les forces per aconseguir les metes que individualment no es poden aconseguir, grups als quals convé considerar autònomament dels qui van contribuir a formar-los.²

ALBADALEJO defineix les persones jurídiques com una "organització humana encaminada a la consecució d'una finalitat, a la qual el Dret accepta com membre de la Comunitat, atorgant-li capacitat jurídica". També se les pot definir com "aquelles entitats

¹ PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

² GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. "La Persona Jurídica. Las asociaciones." a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

formades per a la realització de les finalitats col·lectives i durables dels homes, a les quals el dret objectiu reconeix capacitat per assumir drets i obligacions”³.

Cal advertir que quan parlem de personalitat jurídica, de persones jurídiques, ha de partir-se de una dada essencial; i és que el terme persona s'utilitza en un sentit merament translàtic, perquè persona únicament ho és l'home, ésser dotat d'intel·ligència i voluntat. El Dret tracta aquells fenòmens com persones, i d'aquí que translàticament es pugui afirmar que són subjectes de drets i deures com l'home. Seran destinatàries de normes jurídiques (com l'home) i actuaran la seva capacitat jurídica mitjançant els seus òrgans⁴.

El Tribunal Suprem, en sentència de 30 de desembre de 1975, exposava que les persones jurídiques són “aquells ens col·lectius als quals se'ls reconeix capacitat de dret patrimonial per a la consecució d'una finalitat durable i permanent; i en harmonia amb aquesta orientació legislativa, el nostre Codi Civil els reconeix una capacitat anàloga a la de les persones individuals.”⁵

La personalitat jurídica és sempre obra de l'ordenament jurídic. El reconeixement o l'atribució de personalitat per l'ordenament jurídic és el que determina que pugui prendre vida. Segons CASTAN, perquè existeixi persona jurídica és indispensable: 1r que aparegui una entitat independent dels seus elements components, inclús dels individus humans que la constitueixen. 2n Que a aquesta entitat li siguin reconeguts drets o obligacions que no siguin drets o obligacions dels elements o membres components.”⁶

DIEZ-PICAZO defineix les persones jurídiques com “les realitats socials a les quals l'Estat reconeix o atribueix individualitat pròpia, diferent dels elements que la componen, subjectes de dret i deures i amb capacitat d'obrar en el tràfic mitjançant els seus òrgans o representants. És aquesta l'essència de la personificació, que a més compleix altres funcions tècniques, evitant dificultats i inconvenients en el tràfic si l'agrupació de persones, per exemple, funcionés com una suma de les mateixes en cada relació jurídica”⁷. Segons l'autor, la personificació és també “un expedient tècnic” que “evita

³ CASTÁN TOBEÑAS, J. *Derecho civil español, común y foral, Tomo I*. Madrid: Edit. Reus, 1987.

⁴ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Persona Jurídica” en DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

⁵ Sentència de l'Audiència Provincial de Zaragoza, de 10 de març de 1995.

⁶ CASTÁN TOBEÑAS, J. *Derecho civil español, común y foral, Tomo I*. Madrid: Edit. Reus, 1987.

⁷ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Persona Jurídica” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

que l'agrupació de persones funcioni com una suma de les mateixes en cada relació jurídica⁸.

L'home necessita associar-se per aconseguir, junt amb altres, els resultats i finalitats que, per sí sol, no podria aconseguir, donada la limitació de les seves forces i de la seva vida: *ars longa, vita brevis*. O finalitats que es realitzen d'una manera més perfecta o econòmica cooperant varis homes en grup. Així trobem en el tràfic, junt a l'Estat o al Municipi, altres éssers de creació voluntària: tots sense cos humà però amb una presència tan perceptible com la del home....Tots aquests ens són persones jurídiques. La persona jurídica és un ens transindividual al qual l'ordenament reconeix subjectivitat⁹.

Existeix una diferència fonamental entre les persones físiques i les jurídiques; Les persones físiques seran sempre subjectes de les relacions jurídiques. L'article 10.1 de la Constitució Espanyola¹⁰ estableix "*La dignidad de la persona, los derechos inviolables que le son inherentes, el libre desarrollo de la personalidad, el respeto a la Ley y a los derechos de los demás son fundamento del orden político y de la paz social*". A les persones físiques se'ls reconeix la seva personalitat des del moment del seu naixement. No passa el mateix amb les persones jurídiques;

Les persones jurídiques només apareixen com a subjectes de drets i d'obligacions quan el legislador, per motius diferents, considera oportú personificar l'agrupació de determinades persones físiques per assolir un fi comú o per personificar una determinada massa patrimonial adscrita a una finalitat pública. D'això es deriva que, en l'atorgament de la subjectivitat a les persones jurídiques, hi hagi sempre una dosi d'oportunisme, ja que per mitjà de l'expedient de la personalitat jurídica es crea un nou subjecte de dret, que des d'una perspectiva purament realista no té una justificació indiscutible.¹¹

A més a més existeix una altra gran diferència entre persones físiques i jurídiques; Existeix en les persones jurídiques una intervenció estatal que no existeix en les persones físiques. En un primer moment hi ha intervenció estatal en la constitució de les persones jurídiques. Però també un cop constituïdes, hi ha un control de l'Administració. Aquest control es centra en la licitud de les finalitats perseguides per la persona jurídica. Si aquests fins no són lícits l'Administració li negarà la personalitat.

⁸ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Persona Jurídica" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

⁹ LACRUZ BERDEJO, J. "La Persona Jurídica" a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

¹⁰ Espanya. Constitució Espanyola de 1978.

¹¹ PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

La persona jurídica és sempre, en última instància, obra del Estat. El reconeixement o atribució de la seva personalitat per part de l'Estat és el que contribueix que la persona jurídica prengui vida. Així podem comprovar perfectament la raó que una agrupació humana natural com la família, la comunitat de propietaris de pisos d'un mateix edifici, etc. no tinguin una personalitat jurídica pròpia i independent de cada un dels seus membres i, no obstant això, el Dret atribueix aquesta personalitat a una associació de persones que posen en comú béns o indústria per aconseguir una finalitat de lucre partible entre elles a través del contracte de societat, celebrat de determinada forma legal. En suma, el substrat associatiu no obliga l'Estat a reconèixer en tots els casos una personalitat jurídica a l'agrupació¹².

L'ordenament jurídic només reconeix la personalitat a les persones jurídiques “quan es basa o es fonamenta en un *substratum* que té una realitat més o menys acusada, el qual sintèticament es pot concebre com una organització de certes persones o béns per assolir uns fins determinats”.¹³

El règim jurídic de les persones jurídiques que exerceixen fonamentalment les seves funcions a Catalunya s'estableix a la Llei 4/2008, del Llibre Tercer el Codi Civil de Catalunya¹⁴, en endavant CCCat. La regulació mínima de les persones jurídiques s'estableix al Codi Civil¹⁵, en endavant CC, i el règim especial es conté en lleis especials o normes que regulen, de manera concreta, les diferents persones jurídiques.

El preàmbul del Llibre Tercer del Codi Civil de Catalunya, exposa el següent; “Aquest llibre té com a primer objectiu refundre, sistematitzar i harmonitzar, d'acord amb les exigències pròpies de la tècnica codificadora, la legislació catalana d'associacions i fundacions, continguda en la Llei 7/1997, del 18 de juny, d'associacions, i la Llei 5/2001, del 2 de maig, de fundacions. Alhora, però, s'ha aprofitat l'impuls codificador per a formular unes disposicions generals que contenen l'estatut bàsic de la personalitat jurídica en dret català i, ja en l'àmbit específic de les associacions i les fundacions, per a actualitzar alguns aspectes de llur règim jurídic a fi d'afavorir-ne l'operativitat i de garantir que puguin complir de manera més efectiva les finalitats que els són pròpies.”

¹² DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Persona Jurídica” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

¹³ PUIG I FERRIOL, L. “Persones Jurídiques” a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

¹⁴ Catalunya. Llei 4/2008, de 24 d'abril, del Llibre Tercer el Codi Civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 2 de maig de 2008, núm. 5123, p. 34378-34424.

¹⁵ Espanya. Codi Civil Espanyol.

2 Naturalesa de la persona jurídica

Durant el segle XIX la doctrina va debatre sobre si les persones jurídiques existeixen realment o, al contrari, eren una creació artificial de la llei. La teoria de la ficció plantejava que la persona jurídica no era més que una creació legal, que no existia com a tal dintre del món real. Aquestes persones jurídiques es denominaven *persones fictícies*. No tenien responsabilitat criminal pels delictes que cometien. La responsabilitat es traslladava a les persones físiques que en formaven el *substratum*, quan la seva conducta estava en contradicció amb les normes jurídiques. Aquesta teoria partia del supòsit que “només l'home és subjecte de dret, perquè fora d'ell no hi ha cap organisme dotat de voluntat i raó”¹⁶. Els orígens d'aquesta teoria es remunten al canonista medieval Sinibaldo de Fieschi¹⁷. Per evitar el càstig de les ciutats o les corporacions que es revoltaven contra el Papa o l'Emperador, que recaigui en cada un dels seus ciutadans o components fossin culpables o innocents, va escriure que la ciutat o corporació (*universitas*) no era més que un nom, una cosa incorporeal, que no podia cometre delictes.

Contra aquesta teoria de la ficció va aparèixer la teoria de la realitat, segons la qual les persones jurídiques no són pura creació ideal, sinó que són éssers reals que posseeixen en el món una realitat. D'aquesta manera “les persones jurídiques són una realitat, però no en el sentit que sigui física, sinó en el sentit d'una realitat abstracta i ideal, una realitat jurídica”¹⁸.

L'equiparació de la persona jurídica a la persona física dominarà la història del dret. La persona jurídica és una realitat no només social, sino també jurídica. És l'ordenament jurídic qui li atribueix la personalitat jurídica. No obstant això, actualment també ens podem trobar el problema que quan el manteniment d'una personalitat fictícia pot suposar un perjudici per a terceres persones que entren en relació amb la persona jurídica, si el perjudici es creu injustificat.

Apareix així el dilema de si la configuració de la persona jurídica s'ha de fer sobre la base d'uns criteris essencialment formals, com serien constituir-la d'acord amb els requisits que estableix la

¹⁶ LACRUZ BERDEJO, J. “La Persona Jurídica” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

¹⁷ Inocencio IV (Génova, c. 1185 – Nápoles, 7 de diciembre de 1254) va ser el Papa n.º 180 de la Església catòlica, desde 1243 fins 1254.

¹⁸ O'CALLAGHAN, X. “Las Personas Jurídicas” en O'CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

lleï en cada cas i, eventualment, inscriure-la d'acord amb els requisits que estableix la lleï en cada cas i, eventualment, inscriure-la en els registres pùblics adients, sense tenir en compte el substrat personal o patrimonial de la persona jurídica; o si s'ha d'admetre la possibilitat d'entrar dins l'organització interna de la persona jurídica, amb la finalitat de comprovar si mereix realment tenir una personalitat jurídica independent.¹⁹

L'autonomia patrimonial de la persona jurídica pot servir, abusivament, per eludir el principi de responsabilitat patrimonial universal de l'art. 1911, o per ocultar la real titularitat d'uns béns²⁰. La tècnica de l'aixecament del vel o la careta pretén que les persones jurídiques amb forma societària no siguin un refugi davant el qual es detenen els principis fonamentals del dret i el principi de la bona fe o, dit en termes negatius, es tracta d'impedir l'existència d'un àmbit on imperi la simulació, l'abús de dret i el frau; en definitiva de posar en relleu que la persona jurídica no pot col·lisionar amb l'ordenament econòmic i social. Es tracta de la tècnica judicial de separar la forma que apareix de la personificació i entrar al seu substrat per evitar abusos o fraus. DE ANGEL YAGÜEZ defineix aquesta tècnica com "la tècnica judicial de prescindir de la forma externa i d'entrar en el seu interior, per tal de tenir a la vista els interessos reals que existeixen o bateguen dintre seu i, d'aquesta manera, endinsar-se en el *substratum* de la persona jurídica i evitar els fraus o els abusos que, per mitjà del mantell protector de la seva personalitat, es poden cometre"²¹.

Diu RESCIGNO; "Així entesa, la personalitat jurídica perd aquell aspecte místic que sembla circumdar-la, i que les grans societats per accions del nostre temps han heretat dels cossos de l'Església medieval. La definitiva separació entre la persona moral i els individus aïllats; la regla segons la qual la finalitat, el patrimoni, la voluntat de l'ens són diversos de la fi, del patrimoni i la voluntat dels components, pogués, per tant, ser legítimament superada quan així es faci precís... per evitar la violació d'un principi o d'una regla".

La tècnica de l'aixecament del vel no pretén soscavar la seguretat jurídica de les institucions societàries que els ciutadans creen en l'ús dels seus drets legítims, sinó que proscriu l'ús en propi benefici dels qui utilitzen la forma societària per a finalitats estranyes o contràries als quals justifiquen la figura jurídica.

¹⁹ PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

²⁰ LACRUZ BERDEJO, J. "La Persona Jurídica" a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

²¹ DE ANGEL YAGÜEZ, R. *La Doctrina del "Levantamiento del Velo" de la Persona Jurídica en la reciente jurisprudencia*. Madrid: Civitas, 1991.

Existeix nombrosa jurisprudència sobre aquesta matèria. La STS 2214/1997²² parla de la “pràctica de penetrar en el substrat personal de les entitats o societats, a les quals la Llei confereix personalitat jurídica pròpia, amb la finalitat d’evitar que a l’empara d’aquella ficció o forma legal -de respecte obligat, òbviament- es puguin perjudicar interessos privats o públics com a camí de frau (art. 6.4 CC), admetent-se la possibilitat que els jutges puguin penetrar (“aixecament del vel jurídic”) en l’interior d’aquelles persones quan calgui per evitar l’abús d’aquella independència (art. 7.2 CC) en dany aliè o dels “drets dels altres””.

No obstant això, el Tribunal Suprem ha manifestat la conveniència d’aplicar aquesta tècnica amb cautela. La STS 900/1999²³ incideix sobre la conveniència d’emprar curosament l’operació d’aixecar el vel de la persona jurídica. El Tribunal diu que *“la doctrina de esta Sala de Casación Civil tiene declarado que la aplicación del principio invocado exige moderación y no puede afirmarse que el carácter familiar de una sociedad sea suficiente para derivar las consecuencias que el recurrente pretende, precisando de prueba el ánimo y actuar defraudatorio”*. L’aplicació de la doctrina no només s’ha d’aplicar amb moderació, sinó que s’ha d’aplicar quan s’ha trobat una conducta defraudadora, maliciosa o amb ànim de danyar per part dels integrants de l’entitat.

3 Classes de persones jurídiques

Les persones jurídiques es poden classificar a partir de punts de vista diferents. Entre ells són importants els següents:

3.1 Classificació en funció del seu caràcter: persones jurídiques de dret públic i persones jurídiques de dret privat

Les persones jurídiques de dret públic es regeixen fonamentalment per disposicions de caràcter polític o administratiu. Són aquelles que s’han creat o reconegut mitjançant la llei. Estan dotades de personalitat jurídica pública, cosa que les legitima per actuar en l’àmbit del Dret Públic. Això no exclou que puguin actuar en l’àmbit del dret privat.

Són persones jurídiques de dret públic l’Estat, les Comunitats Autònomes, els municipis, les comarques, les províncies, les entitats locals metropolitanes, les

²² Sentència del Tribunal Suprem 2214/1997, Sala de lo Civil, de 24 de març de 1997.

²³ Sentència del Tribunal Suprem 900/1999, Sala de lo Civil, de 12 de febrer de 1999.

mancomunitats de municipis i les organitzacions associatives d'ens locals. Les persones jurídiques de caràcter territorial tenen sempre la condició de persones jurídiques de dret públic. També ho seran els col·legits professionals, les cambres agràries, les cambres oficials d'indústria, de comerç i de navegació, les cambres de la propietat urbana i les confraries de pescadors. De la mateixa manera tindran la consideració de fundacions públiques les creades per disposicions administratives i que estan dotades de béns públics.

En canvi, les persones jurídiques de dret privat estan subjectes al dret privat, ja sigui civil o mercantil. Són de lliure constitució i es creen per iniciativa privada ja sigui per negoci o contracte i estan sotmeses als requisits que estableixi la llei en cada cas, mentre que en la constitució de les persones jurídiques públiques intervé sempre la llei. Això vol dir que les persones jurídiques de dret privat "es constitueixen al marge de la intervenció legislativa, però sense que això comporti un sistema de llibertat absoluta de constitució de persones jurídiques privades, ja que normalment s'exigeixen uns tràmits o unes formalitats per al reconeixement de la personalitat jurídica, com ara la inscripció en un registre públic"²⁴.

3.2 Classificació en funció dels seus fins: persones jurídiques d'interès públic i persones jurídiques d'interès particular

L'article 35 CC separa, per un costat, les corporacions, fundacions i associacions d'interès públic i, per un altre, les associacions d'interès particular. Són sempre persones jurídiques d'interès públic les corporacions i les fundacions. En canvi, les associacions poden ser persones jurídiques d'interès públic o particular. Aquestes es poden constituir per aconseguir una finalitat d'interès general o particular.

L'interès públic correspon a la persecució de finalitats que van més enllà dels particulars dels individus. Són els interessos generals, "interessos que promouen d'alguna manera el bé general"²⁵. Per contra, l'interès particular és el lucre, l'obtenció d'un guany que s'ha de repartir entre els socis, que és la finalitat perseguida per les societats civils i mercantils.

²⁴ PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

²⁵ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Persona Jurídica" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

3.3 Classificació en funció de la seva estructura: persones jurídiques de tipus associatiu i de tipus fundacional

Les persones jurídiques de tipus associatiu estan formades per una pluralitat de persones físiques o jurídiques que s'agrupen per tal d'assolir unes finalitats comunes. Estan incloses en aquest tipus les cooperatives, les associacions i les societats. "Les persones individuals que formen la base de la persona jurídica de tipus associatiu tenen la condició de membres de la persona jurídica i tenen igualment una influència decisiva de tot allò que fa referència a la seva creació, al desenvolupament i a l'extinció".²⁶ Les persones jurídiques de tipus associatiu "impliquen, necessàriament, una pluralitat de persones, físiques o jurídiques, que són els seus membres, que la seva presència i permanència és decisiva en el desenvolupament i subsistència de la persona jurídica"²⁷.

En canvi, en les persones jurídiques de tipus fundacional no hi ha aquest *substratum* personal. El que l'integra és una persona, o també una pluralitat de persones o fundadors, que destinen la totalitat o una part del seu patrimoni per assolir unes finalitats determinades. En aquest cas, els fundadors no assumeixen la condició de membres de la persona jurídica. Es tracta d'una organització dotada unilateralment de recursos econòmics adscrits a una finalitat.

Podem dir que el *substratum* de la persona jurídica el formen una pluralitat de persones que s'uneixen per aconseguir una finalitat comuna (persona jurídica de tipus associatiu) o un patrimoni que s'adscriu a la consecució d'unes finalitats d'interès públic (persona jurídica de tipus fundacional).

4 Adquisició de la personalitat jurídica

A l'ésser humà se li atribueix pel Dret la capacitat jurídica pel sol fet de vindre a la vida. El naixement determina la seva personalitat. Per similitud d'idees, es parla també de naixement de la persona jurídica quan aquesta adquireix la seva capacitat jurídica, és a dir, ve a la vida jurídica.²⁸

²⁶ PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

²⁷ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. "La Persona Jurídica. Las asociaciones." a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

²⁸ O'CALLAGHAN, X. "Las Personas Jurídicas" en O'CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

Existeixen dos sistemes d'atribució de la personalitat; el sistema d'atribució singular és el sistema pel qual s'atribueix la personalitat cas per cas per l'autoritat pública. El sistema d'atribució general és el sistema pel qual complint uns requisits establerts per la Llei, de manera automàtica, s'adquireix la personalitat jurídica. El règim general de la normativa vigent és el d'atribució general. El CCCat estableix en l'article 311-2 que "les entitats subjectes a les disposicions d'aquest codi adquireixen personalitat jurídica per mitjà de la voluntat manifestada en l'acte de constitució i del compliment, si escau, dels requisits que la llei estableix a aquest efecte".

Les persones jurídiques adquireixen la seva personalitat en funció del tipus de persona jurídica que es tracti. L'adquisició de la personalitat dependrà del compliment dels requisits establerts a la Llei.

En el cas de les corporacions, en el moment en què queden vàlidament constituïdes d'acord amb el dret. L'article 37 CC disposa que "*la capacidad civil de las corporaciones se regulará por las leyes que las hayan creado o reconocido*". La seva personalitat comença des del moment mateix en què, d'acord amb el dret, queden vàlidament constituïdes. En el cas de les associacions, adquireixen la seva personalitat quan s'atorga l'acta de constitució per part dels fundadors. La seva inscripció en el Registre d'Associacions pertinent s'estableix únicament a efectes de publicitat. Pel que fa a les fundacions adquireixen personalitat jurídica amb l'atorgament, en escriptura pública, de la carta fundacional i amb la inscripció en el Registre de Fundacions. Les societats civils adquireixen personalitat quan s'inscriuen en el registre Mercantil.

5 Capacitat de les persones jurídiques

5.1 Capacitat jurídica i capacitat d'obrar de les persones jurídiques

La persona jurídica, com tal persona, és subjecte de dret, té personalitat, capacitat jurídica, cosa que és inherent al seu propi concepte i així ho proclama l'article 35 CC²⁹. L'atorgament de la personalitat, com succeeix a les persones físiques, comporta, "*in abstracto*", la capacitat jurídica i la capacitat d'obrar de les persones jurídiques"³⁰.

²⁹ O'CALLAGHAN, X. "Las Personas Jurídicas" en O'CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

³⁰ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. "La Persona Jurídica. Las asociaciones." a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

L'article 37 CC estableix que "*La capacidad civil de las corporaciones se regulará por las leyes que las hayan creado o reconocido; la de las asociaciones por sus estatutos, y la de las fundaciones por las reglas de su institución, debidamente aprobadas por disposición administrativa, cuando este requisito fuere necesario*", d'on es dedueix que la capacitat de cada persona queda fixada en l'acte fundacional i és diferent per cada una³¹.

El precepte no s'ha d'interpretar en el sentit que la llei que crea una corporació determinada pugui fixar arbitràriament l'esfera de la seva capacitat jurídica que l'autonomia privada pugui determinar, també de manera arbitrària, l'àmbit de la capacitat de la persona jurídica creada pels particulars, perquè la capacitat jurídica de les persones, i també les jurídiques, és una matèria que afecta l'ordre públic i, per tant, es regula per disposicions imperatives. Realment el que fa l'article 37 CC, especialment si se'l relaciona amb l'article 35 CC, és determinar a partir de quin moment les persones jurídiques que s'han constituït conforme el dret adquireixen la capacitat jurídica.³²

Aquest precepte s'ha de relacionar amb l'article 38 CC que fixa una regla general de plena capacitat de les persones jurídiques; "*Las personas jurídicas pueden adquirir y poseer bienes de todas clases, así como contraer obligaciones y ejercitar acciones civiles o criminales, conforme a las leyes y reglas de su constitución*".

El subratllat indica que aquella capacitat general que es reconeix a la persona jurídica pel CC no impedeix que les lleis, enteses com a sinònim de normes jurídiques en general, o les regles de la seva constitució (referides fonamentalment, en el CC, a les associacions, societats i fundacions instituïdes per particulars) la restringeixi o modifiqui, a més que puguin assenyalar la manera d'actuar-la (per exemple, determinant quin òrgan d'una societat pot adquirir per ella o contraure obligacions)³³.

L'article 311-3.1 CCCat sobre la capacitat de les persones jurídiques estableix que "Les persones jurídiques poden ésser titulars de drets, sempre que aquests siguin compatibles amb llur naturalesa, adquirir i posseir béns mobles i immobles, contreure obligacions, administrar i alienar béns per qualsevol títol vàlid en dret, d'acord amb el que estableix l'ordenament jurídic." Per tant, poden ésser titulars de tota classe de drets i no només de contingut econòmic, però amb la limitació dels que siguin incompatibles amb la seva naturalesa. A títol d'exemple, les persones jurídiques no

³¹ LACRUZ BERDEJO, J. "La Persona Jurídica" a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

³² PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Instituciones del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

³³ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Persona Jurídica" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

poden ser titulars de drets a la integritat física, al matrimoni, etc. ja que les persones jurídiques manquen d'una base material.

La persona jurídica, dins de l'àmbit de la seva personalitat, té capacitat d'obrar: sent titular de drets i obligacions (capacitat jurídica) pot exercitar-los per si mateixa (capacitat d'obrar).³⁴ La capacitat d'obrar pressuposa una activitat del subjecte de dret, en el sentit que amb els seus actes origina relacions jurídiques que l'afecten o hi dóna vida.

La capacitat d'obrar quan es projecta sobre les persones jurídiques, origina forçosament problemes importants, perquè, com que aquestes persones estan mancades de tota realitat física o psíquica, no poden realment actuar per elles mateixes. Sí que poden fer-ho, en canvi, per mitjà dels seus òrgans d'actuació, és a dir, per mitjà de les persones físiques que, d'acord amb els estatuts de la persona jurídica, estan legitimades per originar les relacions jurídiques que, activament o passivament, afectin a la persona jurídica³⁵.

Mentre la persona natural neix desproveïda de capacitat d'obrar (un nen no pot contractar, testar, casar-se, acceptar llegats) i va adquirint-la amb el curs dels anys, en canvi la persona jurídica rep íntegra la seva capacitat en néixer com a tal; encara que aquesta capacitat d'obrar, sempre la mateixa al llarg de la seva existència, pogués no ser plena en relació a certs actes, havent de completar-se amb llicències o autoritzacions³⁶.

L'article 311-3.2 estableix que "les persones jurídiques poden ésser part processal, intervenir en judicis en defensa de llurs interessos i defensar-hi interessos col·lectius relacionats amb llur objecte o llur finalitat, d'acord amb el que estableix l'ordenament jurídic".

Els actes efectuats per un òrgan d'actuació de la persona jurídica només la vinculen quan l'òrgan està dotat de les facultats necessàries per poder realitzar aquell acte concret. L'acte serà ineficaç per la persona jurídica si l'òrgan d'actuació sobrepassa les seves facultats, tret que ho hagi fet de bona fe i sense ignorància inexcusable. Les terceres persones que estableixin una relació jurídica amb l'òrgan d'actuació de la persona jurídica mancat de facultats suficients per realitzar un acte concret, poden

³⁴ O'CALLAGHAN, X. "Las Personas Jurídicas" en O'CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

³⁵ PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

³⁶ LACRUZ BERDEJO, J. "La Persona Jurídica" a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

instar-ne la revocació, tret que la persona jurídica l'hagi ratificat vàlidament abans que la tercera persona hagi demanat la revocació.

5.2 Responsabilitat de les persones jurídiques

Podem afirmar que les persones jurídiques tenen responsabilitat contractual i responsabilitat extracontractual.

Respecte a la responsabilitat contractual, com ja hem dit, l'article 38 CC estableix que les persones jurídiques poden contraure obligacions. L'article 1911 CC estableix que "*Del cumplimiento de las obligaciones responde el deudor con todos sus bienes, presentes y futuros*". Un dels elements integrants de l'obligació és el de la responsabilitat patrimonial universal de la persona deutora en el cas que no compleixi o compleixi defectuosament i d'una manera culpable el deure de prestació que havia assumit.

També es poden imputar a la persona jurídica les conseqüències derivades de la producció d'actes il·lícits que causen danys a altres, realitzats per les persones que hi exerceixen càrrecs o en formen part dels òrgans. Aquesta és la responsabilitat extracontractual, "perquè quan l'article 38.I CC sanciona la capacitat de les persones jurídiques per contraure obligacions, no fa excepció de cap mena i, per tant, el precepte s'ha d'aplicar igualment a les obligacions que neixen pel fet d'haver causat danys a una tercera persona com a conseqüència d'una actuació culpable o negligent de l'autor del dany, segons l'article 1902 CC".³⁷

Segons O'CALLAGHAN, "en entendre's que la voluntat del òrgan és la mateixa voluntat de la persona jurídica i inclús que el representant, en actuar en nom i per compte d'ella en virtut del poder de representació, la vincula, l'actuació il·lícita i culpable d'un o un altre produirà la responsabilitat de la pròpia persona jurídica". I segueix "el tercer que patís l'actuació il·lícita i culpable d'un òrgan o representant de la persona jurídica no pot quedar indefens davant d'aquesta".³⁸

Històricament, com a regla general, no es podia imputar a la persona jurídica la responsabilitat penal perquè la pena és personal o individual, sense perjudici de les

³⁷ DE CASTRO Y BRAVO, F. *La Persona Jurídica*. Madrid: Cívitas, 1981.

³⁸ O'CALLAGHAN, X. "Las Personas Jurídicas" en O'CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

regles específiques que estableix el Codi Penal en matèria de comissió de delictes a través de persones jurídiques.

El principi *societas delinquere non potest* pertany a la història del dret en la pràctica totalitat dels països de la Unió Europea. Si atenem a la cronologia de les reformes que han anat introduint la responsabilitat col·lectiva, comprovarem a més que l'enfonsament del vell principi ha estat rapidíssim; ha bastat una dècada per superar un principi que pertanyia al nucli dur de les conviccions penals del vell continent.³⁹

CASTAN diu respecte a la responsabilitat per actes delictius de la persona jurídica que “el principi de la responsabilitat de les persones col·lectives s’imposa per exigències d’equitat i utilitat pràctica”⁴⁰.

La Llei Orgànica 5/2010⁴¹ regula de manera detallada la responsabilitat penal de les persones jurídiques. El preàmbul diu “*Son numerosos los instrumentos jurídicos internacionales que demandan una respuesta penal clara para las personas jurídicas, sobre todo en aquellas figuras delictivas donde la posible intervención de las mismas se hace más evidente (corrupción en el sector privado, en las transacciones comerciales internacionales, pornografía y prostitución infantil, trata de seres humanos, blanqueo de capitales, inmigración ilegal, ataques a sistemas informáticos...)*. Esta responsabilidad únicamente podrá ser declarada en aquellos supuestos donde expresamente se prevea. Para la fijación de la responsabilidad de las personas jurídicas se ha optado por establecer una doble vía. Junto a la imputación de aquellos delitos cometidos en su nombre o por su cuenta, y en su provecho, por las personas que tienen poder de representación en las mismas, se añade la responsabilidad por aquellas infracciones propiciadas por no haber ejercido la persona jurídica el debido control sobre sus empleados, naturalmente con la imprescindible consideración de las circunstancias del caso concreto a efectos de evitar una lectura meramente objetiva de esta regla de imputación”.

6 Domicili i nacionalitat de les persones jurídiques

³⁹ NIETO MARTIN, A. “La Responsabilidad Penal De Las Personas Jurídicas: Esquema De Un Modelo De Responsabilidad Penal, Resumen La responsabilidad penal de las personas jurídicas: un modelo legislativo”. Madrid: Iustel, 2008.

⁴⁰ CASTÁN TOBEÑAS, J. *Derecho civil español, común y foral, Tomo I*. Madrid: Edit. Reus, 1987.

⁴¹ Espanya. Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, per la que es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Códig Penal. *Boletín Oficial del Estado*, 23 de juny del 2010, núm. 152, p. 54811 a 54883.

El domicili de les persones jurídiques té una important funció d'identificació de la pròpia persona jurídica. Les persones jurídiques, "pel fet d'estar mancades de tota realitat corporal, no és possible localitzar-les materialment en un lloc determinat de l'espai i, en canvi, és possible localitzar-les per mitjà del domicili"⁴². A més és un criteri que permet determinar l'aplicació de la normativa autonòmica general sobre associacions i fundacions, dictada en l'exercici de la seva competència.

PUIG I FERRIOL afirma al respecte que "té, en tema de persona jurídica (que no està necessàriament en algun lloc, com la física), especial importància: la vida social de la persona, i fins i tot la formació correcta de la seva voluntat, requereixen un determinat centre (la celebració de l'assemblea en el lloc del domicili es va considerar pressupòsit de validesa dels acords de la S. 23 novembre 1970); d'ell depèn la competència dels tribunals (vinya. art. 51 *Lec.), i en ell pot fixar-se el legislador per determinar la nacionalitat, la pertinença a una Comunitat autònoma o la subjecció a les seves lleis i el veïnatge civil."⁴³

D'aquí que la legislació estableixi certes precisions i requisits respecte al mateix. Per fixar el domicili de les persones jurídiques hem d'estar a l'establert en l'article 41 CC; "*Quando ni la ley que las haya creado o reconocido, ni los estatutos o las reglas de fundación fijaren el domicilio de las personas jurídicas, se entenderá que lo tienen en el lugar en que se halle establecida su representación legal, o donde ejerzan las principales funciones de su instituto*".

D'acord amb això, s'han d'aplicar els següents criteris: en primer lloc, el domicili serà el que determini la llei que ha creat o reconegut les persones jurídiques (en el cas de les corporacions), o el que fixin els seus estatuts (en el cas de les associacions) o les regles de la fundació (en el cas de les fundacions). Si d'acord amb l'anterior no es pogués fixar el domicili, serà el del lloc on tinguin establerta la seva representació legal. Si tampoc es pot determinar d'acord amb l'anterior, el domicili serà el del lloc a on la persona jurídica exerceixi les seves funcions principals.

Per la seva banda, l'article 311-8 del Llibre tercer del Codi Civil de Catalunya estableix que "el domicili de les persones jurídiques subjectes a aquest codi ha d'estar situat a

⁴² PUIG I FERRIOL, L. "Persones Jurídiques" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol. II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

⁴³ LACRUZ BERDEJO, J. "La Persona Jurídica" a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

Catalunya i s'ha d'establir al lloc on l'òrgan de govern tingui la seu o al lloc on l'entitat dugui a terme principalment les activitats”.

Atesa la funció identificadora que hem atribuït al domicili, creiem que les persones jurídiques han de tenir un domicili únic. Ara bé, això no ha d'implicar la impossibilitat de crear, a més del domicili, altres locals, establiments o delegacions que es considerin adients per a la consecució de les finalitats que persegueix la persona jurídica.⁴⁴

Respecte a la nacionalitat, “la persona jurídica, com a tal, es troba sotmesa a un ordenament; té una llei personal, i en aquest sentit té una nacionalitat”⁴⁵. Les persones jurídiques tenen nacionalitat espanyola si s'han constituït conforme a la legislació espanyola i tenen el seu domicili a Espanya (Art. 28 CC). S'entén que es constitueixen també segons la llei espanyola les constituïdes segons la legislació autonòmica. L'article 9.11 CC estableix que “*La Ley personal correspondiente a las personas jurídicas es la determinada por su nacionalidad y regirá en todo lo relativo a capacidad, constitución, representación, funcionamiento, transformación, disolución y extinción*”. D'aquí la importància que té la nacionalitat de les persones jurídiques. La nacionalitat de la persona jurídica no té la mateixa funció que la de la persona física, però és un atribut pràcticament indispensable per determinar el règim de creació i capacitat d'aquella.⁴⁶

7 Règim comptable i documental de les persones jurídiques

El règim comptable i documental de les persones jurídiques es regula en els articles 313-1 a 313-3 CCCat. Les persones jurídiques han de portar una comptabilitat ordenada, diligent, que s'adeqüi a llur activitat, que la reflecteixi fidelment i que els permeti fer el seguiment cronològic de les operacions i elaborar els comptes anuals. Tanmateix, han de portar un llibre diari i un llibre d'inventaris i comptes anuals, llevat de les entitats que no estan obligades a presentar la declaració de l'impost de societats, les quals tampoc no estan obligades a portar el llibre diari ni el d'inventaris i comptes anuals, però han de portar almenys un llibre de caixa en què es detallin els ingressos i les despeses.

⁴⁴ PUIG I FERRIOL, L. “Les Persones Jurídiques” a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Instituciones del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

⁴⁵ LACRUZ BERDEJO, J. “La Persona Jurídica” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

⁴⁶ LACRUZ BERDEJO, J. “La Persona Jurídica” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

Les persones jurídiques han de portar també llibres d'actes, que han de contenir les actes de les reunions dels òrgans col·legiats, autenticades de la manera que estableixin els estatuts o, si no l'estableixen, amb la signatura del secretari i el vistiplau del president de l'òrgan. Les persones jurídiques de caràcter associatiu han de portar un llibre o registre d'associats, que en contingui una relació actualitzada i en el qual constin, almenys, les dates d'alta i de baixa en l'entitat i el domicili, amb l'únic efecte de poder convocar-los a les reunions. En els casos en què col·laborin persones en règim de voluntariat, també han de portar un llibre o un registre amb una relació actualitzada dels voluntaris. Aquest llibre ha de contenir una descripció mínima de la tasca que fan i de llur capacitació específica, si en tenen.

8 Extinció de les persones jurídiques

L'article 39 del CC estableix que les persones jurídiques s'extingeixen per "*haber expirado el plazo durante el cual funcionaban legalmente, o por haber realizado el fin para el cual se constituyeron, o por ser ya imposible aplicar a éste la actividad y los medios de que disponían*". A més a més de les anteriors causes d'extinció, les disposicions particulars de cada tipus de persona jurídica i els estatuts que les regulen, poden establir altres causes d'extinció.

La Llei Orgànica 1/2002 reguladora del Dret d'Associació (LODA)⁴⁷ estableix que "*las asociaciones se disolverán por las causas previstas en los Estatutos, y en su defecto, por la voluntad de los asociados expresada en la asamblea General convocada al efecto, así como por las causas determinadas en el artículo 39 del Código civil y por sentencia judicial firme.*"

La Llei 50/2002 de Fundacions⁴⁸ estableix en el seu article 31 que "*la fundación se extinguirá: Cuando expire el plazo por el que fue constituida,; Cuando se hubiese realizado íntegramente el fin fundacional; Cuando sea imposible la realización del fin fundacional, sin perjuicio de lo dispuesto en los artículos 29 y 30 de la presente Ley; Cuando así resulte de la fusión a que se refiere el artículo anterior; Cuando concorra cualquier otra causa prevista en el acto constitutivo o en los Estatutos; Cuando concorra cualquier otra causa establecida en las leyes.*"

⁴⁷ Espanya. Llei Orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del Dret d'Associació. *Boletín Oficial del Estado*, 26 de març de 2002, núm. 73, p. 11981 a 11991.

⁴⁸ Espanya. Llei 50/2002, de 26 de desembre, de Fundacions. *Boletín Oficial del Estado*, 27 de diciembre de 2002, núm. 310, p. 45504 a 45515.

L'article 324-4 CCCat estableix les causes de dissolució de les associacions i l'article 325-4 CCCat estableix les causes de dissolució de les fundacions. Analitzarem en el capítol dedicat al règim jurídic de les associacions la dissolució en el cas de les associacions.

Quan es donen les causes que determinen l'extinció de la persona jurídica, aquesta entra en un període de liquidació, durant el qual s'han de fer determinades activitats per tal d'extingir les relacions jurídiques pendents en el moment de produir-se la causa d'extinció i s'ha de preparar la destinació final del patrimoni, després de la liquidació efectiva de la persona jurídica.

La persona jurídica conserva la seva personalitat jurídica fins a la fi del període de liquidació tal i com estableix l'article 314-4 del CCCat. Durant aquest període, la persona jurídica s'ha d'identificar en les seves relacions de tràfic com a entitat "en liquidació". La persona jurídica es pot liquidar per mitjà de la realització dels béns de l'entitat o de la cessió global d'actius i passius i s'ha de liquidar en el termini fixat per la llei o per l'acord o la decisió que en disposi la dissolució. Aquest termini pot tenir una durada màxima de tres anys, llevat de causa justificada de força major. Un cop transcorregut aquest termini, qualsevol membre de la persona jurídica o del seu òrgan de govern pot sol·licitar a l'autoritat judicial que separi del càrrec els liquidadors i pot presentar una proposta de nomenaments (Art. 314-4 CCCat).

II **NORMATIVA SOBRE ASSOCIACIONS**

1 **El dret d'associació**

La Constitució Espanyola recull el dret d'associació; “*Se reconoce el derecho de asociación*” (títol I, *los derechos y deberes fundamentales*, secció primera “*de los derechos fundamentales y las libertades públicas*”, article 22.1). Es tracta d'un dret fonamental. La constitució d'associacions és fruit de l'exercici del dret fonamental d'associació reconegut en l'article 22 CE. Dret fonamental que està protegit pel recurs d'empara (art. 53.2 CE) i que s'ha de regular mitjançant llei orgànica. Aquesta llei orgànica ha de respectar el contingut essencial d'aquest dret d'acord amb l'article 53 CE.

L'article 22 CE reconeix el dret d'associació; n'imposa el deure d'inscripció als sols efectes de publicitat; declara que només podran ser dissoltes o suspeses en les seves activitats en virtut de resolució judicial motivada; qualifica d'il·legals les que persegueixen finalitats o utilitzin mitjans tipificats com delictes, i prohibeix les associacions secretes i les de caràcter paramilitar.

Del conjunt de l'article 22 CE sembla deduir-se que el dret d'associació no és només llibertat per associar-se i per constituir associacions o per organitzar-les, sinó també el dret d'acotar un espai jurídic en el qual les Administracions públiques manquen de poders decisoris. Dit d'una altra manera, comprèn la llibertat d'organitzar-se de la manera que els associats estimin més convenient per aconseguir les finalitats perseguides per ells, sempre que no s'utilitzin mitjans il·lícits. El dret fonamental quedaria minvat si l'Estat pogués, a través de qualsevol dels seus òrgans, coartar dita llibertat. Conseqüència d'això és que en principi no cap acudir als òrgans jurisdiccionals del Estat demanant una adequació dels actes interns a les regles de l'associació o que resolguin els conflictes interns que puguin plantejar-se en els associats⁴⁹.

Considerem que el dret protegit per l'article 22 CE no seria un ple dret d'associació sense aquesta autonomia i llibertat per organitzar-se i establir les seves pròpies normes, sense la intervenció de l'Estat, sempre que no sigui de manera il·lícita. “Els organismes jurisdiccionals han d'aplicar aquests principis sense necessitat d'esperar

⁴⁹ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

que el legislador desenvolupi, mitjançant una llei orgànica, la normativa sobre associacions”.⁵⁰

La LODA reguladora del Dret d'Associació. En la seva exposició de motius, avançava *“El derecho fundamental de asociación, reconocido en el artículo 22 de la Constitución, y de antigua tradición en nuestro constitucionalismo, constituye un fenómeno sociológico y político, como tendencia natural de las personas y como instrumento de participación, respecto al cual los poderes públicos no pueden permanecer al margen. Nuestra Constitución no es ajena a estas ideas y, partiendo del principio de libertad asociativa, contiene normas relativas a asociaciones de relevancia constitucional, como los partidos políticos (artículo 6), los sindicatos (artículos 7 y 28), las confesiones religiosas (artículo 16), las asociaciones de consumidores y usuarios (artículo 51) y las organizaciones profesionales (artículo 52), y de una forma general define, en su artículo 22, los principios comunes a todas las asociaciones, eliminando el sistema de control preventivo, contenido en la Ley 191/1964, de 24 de diciembre, de Asociaciones, y posibilitando su ejercicio”*. Efectivament la CE estableix uns principis en matèria de dret d'associació que determinen una derogació de la normativa preconstitucional, en la mesura en què aquesta s'oposà a aquest dret fonamental. L'exposició de motius de la Llei reguladora del Dret de Associació segueix *“Consecuentemente, la necesidad ineludible de abordar el desarrollo del artículo 22 de la Constitución, mediante Ley Orgánica al tratarse del ejercicio de un derecho fundamental (artículo 81), implica que el régimen general del derecho de asociación sea compatible con las modalidades específicas reguladas en leyes especiales y en las normas que las desarrollan, para los partidos políticos, los sindicatos, las asociaciones empresariales, las confesiones religiosas, las asociaciones deportivas, y las asociaciones profesionales de Jueces, Magistrados y Fiscales. Con este objetivo se establece un régimen mínimo y común, que es, además, el régimen al que se ajustarán las asociaciones no contempladas en la legislación especial.”*

La LODA, estableix en l'article 2 el contingut i els principis del dret d'associació; *“1. Todas las personas tienen derecho a asociarse libremente para la consecución de fines lícitos. 2. El derecho de asociación comprende la libertad de asociarse o crear asociaciones, sin necesidad de autorización previa. 3. Nadie puede ser obligado a constituir una asociación, a integrarse en ella o a permanecer en su seno, ni a declarar su pertenencia a una asociación legalmente constituida.”*

⁵⁰ FERNÁNDEZ FARRERAS, G. *Asociaciones y Constitución*. Madrid: Civitas, 1987.

La LODA limita el seu àmbit d'aplicació a les associacions no lucratives i que no estiguin sotmeses a un àmbit associatiu específic. Queden fora del seu àmbit les societats civils, mercantils, industrials i laborals, les cooperatives i mutualitats, i les comunitats de béns i propietaris. Es regiran per la seva legislació específica els partits polítics; els sindicats i les organitzacions empresarials; les esglésies, confessions i comunitats religioses; les federacions esportives; les associacions de consumidors i usuaris; així com qualssevol altres regulades per lleis especials.

L'exposició de motius III LODA exposa *“El derecho de asociación proyecta su protección desde una doble perspectiva; por un lado, como derecho de las personas en el ámbito de la vida social, y, por otro lado, como capacidad de las propias asociaciones para su funcionamiento. La Ley, a lo largo de su articulado y sistemáticamente ubicadas, expresamente desarrolla las dos facetas.”*

En primer lloc, el dret d'associació com a dret de la persona en l'àmbit de la vida social comprèn la llibertat d'associar-se o crear associacions sense necessitat d'autorització prèvia, la llibertat d'elecció de les persones que la conformen, de permanència i integració a l'associació o declaració sobre la pertinença a una determinada, la llibertat d'elecció dels fins, sempre que no siguin il·lícits ni delictius, la llibertat d'organització de l'estructura de l'associació que sempre ha de ser democràtica i no pot tindre caràcter parafamiliar i la llibertat d'actuació i desenvolupament. Hi ha dos vessants del dret d'associació; una vessant positiva que reconeix un dret d'associació (article 22.1 CE). Però, també existeix una vessant negativa. Ningú pot ser obligat a constituir una associació, a integrar-se en ella o a romandre en el seu si, ni a declarar la seva pertinença a una associació legalment constituïda (article 2.3 LODA). En la nostra opinió és tant important l'una com l'altre. Ningú pot ser obligat a ser membre d'una associació. Encara que excepcionalment la llei pot preceptuar una obligatorietat a l'efecte. En aquest sentit, la Sentència del Tribunal Constitucional 244/1991 establí respecte a l'obligatòria afiliació a l'Asociación Mutuo-Benéfica del Extinto Cuerpo de Policía Nacional que *“aseguran una finalidad pública, cumpliendo objetivos constitucionalmente impuestos a los poderes públicos (arts. 41 y 50 CE), cuya persecución no puede dejarse a la asociación espontánea de los interesados, y que trasciende de la esfera en la que opera el libre fenómeno asociativo de los privados. (...) Esa pertenencia obligatoria, y la cuota correspondiente, es el instrumento necesario e imprescindible para el cumplimiento del fin público constitucionalmente relevante que se quiere perseguir mediante la creación de la asociación mutua, y ha de considerarse constitucionalmente justificada, de acuerdo a la doctrina de este tribunal (SSTC*

67/1985, fundamento jurídico 3º, 89/1989, fundamento jurídico 7º, y 139/1989, fundamento jurídico 2º) la pertenencia obligatoria que el demandante cuestiona. Ello implica que la misma no vulnera el derecho a la libertad negativa de asociación reconocido en el art. 22.1 CE.”

En segon lloc, el dret d'associació com a capacitat de les pròpies associacions pel seu funcionament. L'exposició de motius LODA diu al respecte “*para inscribirse en el Registro correspondiente; para establecer su propia organización en el marco de la Ley; para la realización de actividades dirigidas al cumplimiento de sus fines en el marco de la legislación sectorial específica; y, finalmente, para no sufrir interferencia alguna de las Administraciones, como tan rotundamente plasma el apartado 4 del artículo 22 de la Constitución, salvo la que pudiera venir determinada por la concurrencia de otros valores, derechos o libertades constitucionales que deban ser objeto de protección al mismo tiempo y nivel que el derecho de asociación*”.

La tutela judicial del dret d'associació, s'estableix en l'article 37 LODA; “*El derecho de asociación regulado en esta Ley Orgánica será tutelado por los procedimientos especiales para la protección de los derechos fundamentales de la persona, correspondientes en cada orden jurisdiccional, y, en su caso, por el procedimiento de amparo constitucional ante el Tribunal Constitucional en los términos establecidos en su Ley Orgánica.*”

2 Normativa catalana sobre associacions

El panorama legislatiu de les associacions es pot resumir segons la següent classificació: en primer lloc, les associacions de caràcter especial es regeixen per la seva pròpia legislació. És el cas per exemple dels partits polítics (Llei orgànica 6/2002⁵¹) o els sindicats (Llei orgànica 11/1985⁵²). En segon lloc, la LODA (Llei estatal) regula, en general, el dret d'associació i les associacions de règim general. Una part de les seves normes són d'aplicació general i directa en tot el territori espanyol. És una llei supletòria de les lleis autonòmiques. En tercer lloc, les lleis autonòmiques. És el cas de la Llei 4/2008 del llibre tercer del Codi civil de Catalunya, que regula les associacions que tenen domicili i desenvolupen les seves funcions principalment a Catalunya.

⁵¹ Espanya. Llei Orgànica 6/2002, de 27 de juny, de Partits Polítics. *Boletín Oficial del Estado*, de 28 de juny de 2002, núm. 154, p. 23600 a 23607.

⁵² Espanya. Llei Orgànica 11/1985, de 2 d'agost, de Llibertat Sindical. *Boletín Oficial del Estado*, de 8 d'agost de 1985, núm. 189, p. 25119 a 25123.

El preàmbul del Llibre Tercer CCCat estableix que “Per raó de llur naturalesa, no s'han incorporat al Codi civil les disposicions administratives que tenen per objecte les relacions de les associacions amb l'Administració i el Consell Català d'Associacions. Aquests preceptes mantenen llur vigència en la Llei 7/1997, que es deroga només parcialment. El Codi civil tampoc no ha reservat un capítol a la regulació de les associacions de caràcter especial, com fa la Llei 7/1997. A aquestes associacions se'ls aplica el règim civil general encara que tinguin algunes singularitats, sobretot pel que fa a llurs relacions amb les administracions públiques, que el Codi òbviament respecta”.

L'article 118 del EAC (Estatut d'Autonomia de Catalunya) estableix les competències exclusives en matèria d'associacions; “1. Correspon a la Generalitat, respectant les condicions bàsiques que l'Estat estableixi per garantir la igualtat en l'exercici del dret i la reserva de llei orgànica, la competència exclusiva sobre el règim jurídic de les associacions que compleixen llurs funcions majoritàriament a Catalunya. Aquesta competència inclou en tot cas: a) La regulació de les modalitats d'associació, de la denominació de les associacions, de les finalitats, dels requisits de constitució, modificació, extinció i liquidació, del contingut dels estatuts, dels òrgans de govern, dels drets i deures dels associats, de les obligacions de les associacions i de les associacions de caràcter especial. b) La determinació i el règim d'aplicació dels beneficis fiscals de les associacions que estableixi la normativa tributària, i també la declaració d'utilitat pública, el contingut i els requisits per a obtenir-la. c) El registre d'associacions.”

El Parlament de Catalunya va aprovar l'any 1997 la Llei 7/1997 d'associacions⁵³. Aquesta llei va passar a regular els aspectes civils de les associacions catalanes així com aspectes administratius com el Registre d'Associacions o la declaració d'utilitat pública de les associacions. En l'article 1 va establir l'objecte i àmbit d'aplicació de la llei; “1. Aquesta Llei té per objecte la regulació jurídica i el foment de les associacions que són competència exclusiva de la Generalitat. 2. Aquesta Llei s'aplica a les associacions que tenen el domicili i desenvolupen llurs activitats principalment a Catalunya i no estan sotmeses a cap normativa específica que n'estableixi la inscripció de la constitució en un registre especial.” Aquesta Llei d'Associacions ha estat parcialment derogada per la Llei 4/2008, de 24 d'abril, del llibre tercer del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques. Concretament s'han derogat els articles 1 a

⁵³ Catalunya. Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, de 1 de juliol de 1997, núm. 2423.

29 i 33 a 35, l'article 38.d, la disposició addicional i les disposicions finals de la Llei d'Associacions.

3 Àmbit d'aplicació del Llibre Tercer del Codi Civil de Catalunya

El títol I, de disposicions generals, defineix l'àmbit d'aplicació del llibre tercer i regula els atributs essencials de la personalitat jurídica, les normes bàsiques d'actuació i representació de les persones jurídiques, llur règim comptable i documental, els actes de modificació estructural, el procediment de liquidació subsegüent a la dissolució i els trets bàsics del sistema de publicitat dels registres de persones jurídiques dependents de la Generalitat.

Les disposicions del títol I del llibre tercer tenen una vocació d'aplicació general a totes les persones jurídiques regulades pel dret català i són dret comú a Catalunya pel que fa a la personalitat jurídica. L'article 311-1 CCCat defineix el seu àmbit d'aplicació; "Les disposicions d'aquest llibre s'apliquen a: a) Les associacions que exerceixen llurs funcions majoritàriament a Catalunya, llevat que estiguin sotmeses a una regulació pròpia que els exigeixi, per a constituir-se, la inscripció en un registre especial. b) Les fundacions que exerceixen llurs funcions majoritàriament a Catalunya. c) Les delegacions a Catalunya d'associacions i fundacions regulades per altres lleis, incloses les que, d'acord amb la legislació estatal, tenen la consideració d'estrangeres, en els casos i amb els efectes que aquest llibre disposa. d) Les altres persones jurídiques regulades pel dret català, en allò que llur normativa especial no reguli, tenint en compte, segons que correspongui, llur organització associativa o fundacional."

Hem d'entendre que una associació desenvolupa les activitats a Catalunya, no quan desenvolupa activitats d'interès català, sinó quan les funcions de gestió o d'administració que incideixen en l'organització de la persona jurídica i, eventualment, en la posició jurídica dels seus membres, els actes de recaptació i d'administració patrimonial, i les decisions sobre aplicació de recursos sobre les activitats associacionals, es fan a la nostra comunitat autònoma⁵⁴. Per una altra banda, el precepte del CCCat exigeix que exerceixen llurs funcions majoritàriament a Catalunya. És a dir, no totes les funcions s'han d'exercir a Catalunya. Una part secundària de la seva activitat de gestió es pot realitzar fora de Catalunya. El CCCat serà d'aplicació a

⁵⁴ FERRER I RIBA, J. "Fundacions i associacions (Comentari a l'art. 9.24 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya)" a INSTITUT D'ESTUDIS AUTONÒMICS, J. *Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Volum II*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic, 1988.

les associacions que compleixin aquest requisit excepte si estan sotmeses a una regulació pròpia que els exigeixi, per a constituir-se, la inscripció en un registre especial, tal i com estableix el mateix article 311-1 CCCat.

III CONCEPTE I ESTRUCTURA DE L'ASSOCIACIÓ

1 Concepte d'associació

L'article 321-1 del CCCat estableix que "les associacions són entitats sense ànim de lucre, constituïdes voluntàriament per tres o més persones per a complir una finalitat d'interès general o particular, per mitjà de la posada en comú de recursos personals o patrimonials amb caràcter temporal o indefinit". Perquè hi hagi associació es requereix pluralitat de membres, que s'uneixen per acomplir una finalitat, que ha de ser lícita i determinada i també es requereix una organització.

L'associació "ées un tipus de persona jurídica formada per una pluralitat de persones (estructura o base personal) que s'agrupen per crear una organització dirigida a la consecució de determinades finalitats lícites, comuns, d'interès general o particular".⁵⁵ A aquesta unió de persones quan compleixen els requisits establerts legalment, el Dret les considera com a persones jurídiques, diferent dels seus membres. Segons DIEZ-PICAZO perquè hi hagi associació es requereix pluralitat de membres, que s'uneixen per acomplir una finalitat, que ha de ser lícita i determinada i també es requereix una organització. Sense aquests requisits estaríem parlant d'un simple grup de persones. "L'organització sorgeix del mateix fet associatiu i representa el caràcter estable de la unió"⁵⁶

LACRUZ BERDEJO defineix les associacions en *sentit genèric* com "totes aquelles persones jurídiques privades constituïdes per un grup de persones per la realització d'un fi (almenys, relativament) durador"⁵⁷. En aquest concepte entrarien tant les associacions sense ànim de lucre com les societats que persegueixen un guany (mercantils i civils). El mateix autor defineix les associacions en *sentit estricte* com "l'ens amb finalitat no lucrativa fundat per un grup i, generalment, obert a l'adhesió de nous socis". Segueix LACRUZ BERDEJO "és característic del model habitual d'associació no

⁵⁵ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. "La Persona Jurídica. Las asociaciones." a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

⁵⁶ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

⁵⁷ LACRUZ BERDEJO, J. "La Asociación" a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

la indeterminació del número de socis sinó l'actitud receptora: l'associació crida a tots els interessats a formar-ne part, de manera que l'ingrés d'un nou membre és un acte més o menys ordinari. Els membres, a la vegada, són tots iguals: tenen la mateixa posició jurídica i econòmica”⁵⁸.

Per la seva banda, O'CALLAGHAN defineix les associacions com “una organització formada per un grup de persones a la qual el Dret atorga capacitat jurídica”. Segueix l'autor “és l'organització formada per un grup de persones; aquestes decideixen el seu funcionament i la seva actuació; en són sobiranes ; la seva essència és, doncs, la pluralitat de persones, *universitas personarum*”.⁵⁹ Això contrasta amb l'essència de les fundacions que radicarà en els mitjans adequats per a la finalitat, *universitas bonorum*.

2 Estructura de l'associació

L'estructura de l'associació depèn materialment de les seves finalitats i, formalment, dels seus Estatuts, però, en general, podem dir que s'integra de membres que la formen o constitueixen i d'òrgans erigits per al desenvolupament de les seves activitats, per a la impulsó o per a la representació de la mateixa associació.⁶⁰ L'associació es compon d'elements materials i elements formals. Els elements materials són l'agrupació de persones, el patrimoni i la finalitat. Els elements formals són les regles de funcionament i la publicitat.

2.1 Elements materials: l'agrupació de persones

Considerem que l'element personal de l'associació és l'element bàsic i essencial. No existeix associació sense associats. Els membres de l'associació són necessaris per la seva existència. Aquests associats s'uneixen per assolir una finalitat, i per això posen en comú recursos personals o patrimonials.

L'article 321-2 del CCCat estableix la capacitat per a la constitució de les associacions; “Poden constituir associacions les persones físiques i les persones jurídiques, privades i públiques.” A continuació, el precepte estableix els requisits tant de les persones físiques com de les persones jurídiques per la constitució d'una associació; En el cas de les persones físiques han de tenir capacitat d'obrar. La capacitat d'obrar s'adquireix

⁵⁸ LACRUZ BERDEJO, J. “La Asociación” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

⁵⁹ O'CALLAGHAN, X. “Las Personas Jurídicas” en O'CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

⁶⁰ CASTÁN TOBEÑAS, J. *Derecho civil español, común y foral, Tomo I*. Madrid: Edit. Reus, 1987.

amb la majoria d'edat o l'emancipació. L'article 321-2 permet que les persones físiques que constitueixen una associació tinguin almenys catorze anys i actuïn amb l'assistència dels representants legals si no estan emancipades. En les associacions infantils, juvenils i d'alumnes i les altres integrades per menors d'edat és suficient la capacitat natural. Tanmateix, per a fer-hi aportacions o assumir obligacions patrimonials, cal la capacitat necessària per a aquests actes. En tot cas, cal que formi part de l'associació una persona major d'edat, com a mínim, a l'efecte de formalitzar els actes que ho requereixin. Per la seva banda, la LODA estableix en l'article 3 que *"Podrán constituir asociaciones, y formar parte de las mismas, las personas físicas y las personas jurídicas, sean éstas públicas o privadas, con arreglo a los siguientes principios: Las personas físicas necesitan tener la capacidad de obrar y no estar sujetas a ninguna condición legal para el ejercicio del derecho; Los menores no emancipados de más de catorce años con el consentimiento, documentalmente acreditado, de las personas que deban suplir su capacidad, sin perjuicio del régimen previsto para las asociaciones infantiles, juveniles o de alumnos en el artículo 7.2 de la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del Menor"*.

Respecte als requisits en el cas de les persones jurídiques, el CCCat disposa que aquests requisits consisteixen que les normes per les quals es regeixen no els prohibeixin constituir associacions i que l'acord sigui adoptat per un òrgan competent. Per la seva banda la LODA, estableix que també poden constituir associacions i formar-ne part: *"Los miembros de las Fuerzas Armadas habrán de atenerse a lo que dispongan las Reales Ordenanzas para las Fuerzas Armadas y al resto de sus normas específicas para el ejercicio del derecho de asociación. Los miembros de la Guardia Civil se registrarán por su normativa propia; Los Jueces, Magistrados y Fiscales habrán de atenerse a lo que dispongan sus normas específicas para el ejercicio del derecho de asociación en lo que se refiere a asociaciones profesionales; Las personas jurídicas de naturaleza asociativa requerirán el acuerdo expreso de su órgano competente, y las de naturaleza institucional, el acuerdo de su órgano rector."*

Per constituir una associació, l'article 321-1 CCCat exigeix un mínim de tres persones, però ni aquest precepte ni l'article 5.1 LOA estableix un límit màxim de socis i sòcies, ja que normalment es tracta d'un tipus de persona jurídica obert a totes les persones que tenen interès a formar part de l'associació. Ara bé, creiem que els estatuts poden vàlidament limitar el nombre de persones associades.⁶¹ Si, amb posterioritat a la seva

⁶¹ PUIG I FERRIOL, L. "Les Associacions" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

constituïó, el nombre de socis i sòcies arriba a ser inferior a tres, d'acord amb el que estableixen els articles 25d i 26 LA, s'assenyala la possibilitat que la persona associada o les persones associades que resten puguin decidir la dissolució de la persona jurídica o procedir a la captació de nous socis i sòcies; però no poden mantenir indefinidament aquesta situació.⁶²

2.2 Elements materials: la finalitat

Els membres de l'associació s'uneixen voluntàriament per tal de complir una finalitat comuna. Aquesta finalitat pot ser *d'interès general o particular*. Las associacions seran d'interès particular o d'interès general segons la finalitat que persegueixen. Seran *d'interès general* les associacions que, sense actuar amb ànim de lucre, beneficien de manera real i directa un col·lectiu genèric de persones que no pertanyen a l'associació⁶³. Seran *d'interès particular* quan únicament les persones associades es beneficien de les seves activitats, sempre que el benefici sigui comú a totes elles. És el cas per exemple de les associacions de veïns.

Diu DE SALAS MURILLO al respecte que “si de l'activitat de l'associació només se'n beneficien els associats, és d'interès particular, encara que aquest interès no sigui lucratiu, en el sentit d'aconseguir uns guanys individuals; a la vegada, una associació es d'interès públic, quan no tenint ànim de lucre, beneficia realment i directament un col·lectiu genèric de persones que no pertanyen a l'associació”⁶⁴.

S'admet la possibilitat que les associacions persegueixin finalitats d'interès particular sense que siguin considerades per això societats amb ànim de lucre. És molt important la diferenciació d'aquestes associacions d'interès particular d'altres persones jurídiques d'interès particular. Per exemple, les societats són persones jurídiques que s'uneixen per tal d'obtenir uns guanys i repartir-se'ls. Però en canvi, si la persona jurídica obté uns guanys però no els reparteix entre les persones associades, sinó que aquests guanys els destina a les finalitats de tipus particular que persegueix el grup, es tractarà d'una associació de tipus particular.

⁶² DE SALAS MURILLO, S. “Consideraciones en torno a las disposiciones generales de la nueva Ley Catalana de Asociaciones”. *Derecho Privado y Constitución*, número 11, 1997.

⁶³ DE SALAS MURILLO, S. “Consideraciones en torno a las disposiciones generales de la nueva Ley Catalana de Asociaciones”. *Derecho Privado y Constitución*, número 11, 1997.

⁶⁴ DE SALAS MURILLO, S. “Consideraciones en torno a las disposiciones generales de la nueva Ley Catalana de Asociaciones”. *Derecho Privado y Constitución*, número 11, 1997.

Cal precisar que no es poden identificar els conceptes d'*afany de lucre* i d'*interès particular*. El primer implica la unió d'un grup de persones per tal d'obtenir uns guanys i repartir-se'ls. Si concorre aquesta finalitat ens trobem davant de la modalitat de persona jurídica que anomenen *societat*. Però un grup de persones també pot unir-se perquè l'associació obtingui uns ingressos o guanys i assoleixi les finalitats que persegueix la persona jurídica. Si aquests guanys o ingressos no es reparteixen entre les persones associades, sinó que es destinen a les finalitats de tipus particular que persegueix el grup, ens trobem davant d'una *associació d'interès particular* i no davant d'una societat, ja sigui civil o mercantil.⁶⁵

L'associació és un gènere del qual és espècie la societat. En aquesta ens trobem també amb una pluralitat de persones que s'uneixen per aconseguir una finalitat comuna, però aquesta finalitat és la consecució d'un lucre partible entre els socis, nota que falta en l'associació en sentit estricte. Precisament per això s'exclou de la normativa legal sobre l'associació a les societats civils i mercantils⁶⁶.

El Tribunal Constitucional, en sentència de 16 de gener de 1996, argumentà que "no és necessari insistir sobre les notòries diferències existents entre les societats civils o mercantils, sotmeses, segons la seva particular forma jurídica, a règims jurídics diversos, d'aquelles altres associacions que persegueixen fins *extra commercium* i que la seva naturalesa és completament diferent. Ni el pacte fundacional d'aquestes associacions s'identifica plenament amb el concepte de contracte civil de societat, ni – com s'establí en la STC 218/1989- l'acte d'integració en una associació és un "contracte en sentit estricte al que pugui aplicar-se l'article 1256 CC, sinó que consisteix (...) en un acte pel qual l'associat accepta els estatuts i s'integra en la unitat no només jurídica sinó també moral que constitueix l'associació."⁶⁷

Respecte al fi que persegueix l'associació el article 22.3 de la Constitució Espanyola diu que "*Las asociaciones que persigan fines o utilicen medios tipificados como delito son ilegales.*" Per la seva banda, la LODA prohibeix les associacions secretes i les de caràcter paramilitar (art. 2). A més, el fi de les associacions ha de estar determinat (art. 7 d LODA i 321-4 CCCat) i ha de ser possible, ja que la impossibilitat sobrevinguda és causa d'extinció.

Finalment el precepte del CCCat estableix que les associacions són constituïdes voluntàriament per tres o més persones per a acomplir una finalitat amb caràcter

⁶⁵ PUIG I FERRIOL, L. "Les Associacions" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

⁶⁶ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

⁶⁷ Sentència del Tribunal Constitucional 5/1996, de 16 de gener de 1996.

temporal o indefinit. Existeix en la constitució de l'associació una voluntat de permanència. "Es per això que s'exigeix que tingui una organització, que concreten els estatuts de la persona jurídica (art. 5 LA), els quals garanteixen la subsistència de l'associació encara que canviïn les persones físiques que en formen el substrat personal"⁶⁸.

2.3 Elements materials: el patrimoni

L'associació ha de tenir un patrimoni personal, format per les aportacions personals, quotes, etc. L'article 321-1 del CCCat precisa que els membres de l'associació acompliran amb la finalitat per mitjà de la posada en comú de recursos personals o patrimonials. D'aquesta manera els membres de l'associació podran aportar coses corporals o incorporals, en propietat o únicament per l'ús i el gaudi dels béns que es posen en comú. "També s'admeten les aportacions que es tradueixen en un *facere* de tracte successiu, ja sigui de caràcter intel·lectual o manual, que en qualsevol cas es pot traduir en l'aportació únicament d'activitat en el resultat que se'n obté"⁶⁹.

2.4 Elements formals: les regles de funcionament i la publicitat.

L'associació precisa d'unes regles de funcionament que constaran als estatuts. El CCCat estableix en l'article 321-4 el seu contingut mínim. El CCCat també estableix les normes per fer publicitat de l'associació.

Per tot l'anterior, podem dir que, perquè pugui existir una associació hi ha d'haver: una pluralitat d'associats, que com a mínim seran tres persones físiques o jurídiques; l'existència d'una finalitat que justifica l'existència de l'associació; que aquesta finalitat sigui no lucrativa que pot ser d'interès general o particular; que aquest fi sigui comú, en el sentit que es comparteix per tots els associats; que es tracti d'un fi lícit, és a dir que no contradigui la llei, la moral i l'ordre públic; i que aquest fi estigui determinat i sigui possible; que tingui un mínim d'organització mitjançant els òrgans d'actuació i funcionament.

L'article 321-1, a més de recollir el principi no lucratiu, permet que les associacions duguin a terme activitats econòmiques accessòries o subordinades a llur finalitat si els rendiments que en deriven es destinen exclusivament al compliment d'aquesta.

⁶⁸ PUIG I FERRIOL, L. "Les Associacions" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

⁶⁹ PUIG I FERRIOL, L. "Les Associacions" a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

IV REGIM JURÍDIC DE LES ASSOCIACIONS

1 CONSTITUCIÓ

Ja hem analitzat en l'epígraf anterior la capacitat per a la constitució d'una associació. Les associacions es constitueixen mitjançant acord dels associats fundadors, que han de ser tres o més persones, físiques o jurídiques, legalment constituïdes, en el qual s'expressa la voluntat de crear l'associació (art 5 LODA i art. 321-3CCCat). L'acte jurídic constitutiu és un negoci jurídic voluntari que requereix acord, de la concurrència de les voluntats dels associats fundadors en el que es manifesta expressament tal intenció. "La creació d'una estructura i d'un organisme associatiu requereix l'existència de voluntat negocial en cada un dels concurrents, que és la voluntat d'establir la mencionada estructura i el mencionat organisme, així com d'establir les obligacions i els mitjans necessaris per aconseguir les finalitats que l'agrupació es proposi aconseguir⁷⁰". Diu BADOSA COLL que "la voluntat de constituir no només és finalista, la constitució de l'associació, sinó també instrumental per fer-la efectiva. Cal que creï un fons comú no necessàriament econòmic, com els immobles, sinó també de coneixements, activitats. El caràcter obligacional del compromís requereix, en els béns, el complement de la tradició."⁷¹

Segons CASTAN, "la naturalesa de l'acte constitutiu és la d'un acte o negoci jurídic que requereix capacitat d'obrar i consentiment vàlid dels associats". Segueix dient que "el dubtós és que pugui ser considerat *contracte*. L'opinió moderna veu en ell, més aviat, un acte col·lectiu, és a dir, un acord de diverses declaracions de voluntat paral·leles, dirigides a la mateixa finalitat, sense aquell entrecruament o oposició d'interessos que caracteritza el *contracte*".⁷²

1.1 La personalitat de l'associació

Segons l'article 5.2 LODA, l'associació adquirirà personalitat jurídica amb l'atorgament de l'acta fundacional; "*El acuerdo de constitución, que incluirá la aprobación de los Estatutos, habrá de formalizarse mediante acta fundacional, en documento público o*

⁷⁰ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. a Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica. Madrid: Tecnos, 2003.

⁷¹ BADOSA COLL, F. "Les associacions" a BADOSA COLL, F. (Director). *Manual de Dret Civil Català*. Madrid: Marcial Pons, 2003.

⁷² CASTÁN TOBEÑAS, J. *Derecho civil español, común y foral, Tomo I*. Madrid: Edit. Reus, 1987.

privado. Con el otorgamiento del acta adquirirá la asociación su personalidad jurídica y la plena capacidad de obrar, sin perjuicio de la necesidad de su inscripción a los efectos del artículo 10”.

L'article 35 CC estableix; *“Son personas jurídicas: Las corporaciones, asociaciones y fundaciones de interés público reconocidas por la Ley. Su personalidad empieza desde el instante mismo en que, con arreglo a derecho, hubiesen quedado válidamente constituidas; Las asociaciones de interés particular, sean civiles, mercantiles o industriales, a las que la ley conceda personalidad propia, independiente de la de cada uno de los asociados”.*

Segons entén el TC, *“el hecho de haberse constituido la asociación se comunica a la Administración para su inscripción en el Registro a los solos efectos de publicidad, lo que significa que la personalidad jurídica se produce antes de la inscripción, sin que la Administración pueda valorar antecedentemente la licitud o determinación de los fines y medios expresados en los estatutos”.*

1.2 L'acord de constitució

L'acta fundacional és el document que documenta l'acord de constitució. “L'acord en sentit estricte és el reflex de la “finalitat comuna” a tots els membres”.⁷³ En ella es reflecteix la voluntat col·lectiva dels fundadors de constituir una associació.

L'acta fundacional és de naturalesa negocial, i a les declaracions de voluntat dels fundadors s'aplicarà en últim terme les regles dels contractes. No obstant això, l'acte no és un contracte sinal·lagmàtic, i encara que en ell totes les voluntats dels fundadors s'orienten a la mateixa finalitat, no es relacionen amb el contracte de societat, donat el seu caràcter extra patrimonial i el fet que habitualment concorren a la fundació tots els socis en un pla d'igualtat quantitativa i qualitativa.⁷⁴

El TC, en la sentència 5/1996⁷⁵, establí *“aunque el derecho de asociación requiere, ciertamente, de una libre concurrencia de voluntades que se encauza al logro de un objetivo común, no es constitucionalmente correcto identificar, en todo caso y sin matización alguna, ese pacto asociativo con un contrato civil, trasladando*

⁷³ BADOSA COLL, F. “Les associacions” a BADOSA COLL, F. (Director) a *Manual de Dret Civil Català*. Madrid: Marcial Pons, 2003.

⁷⁴ LACRUZ BERDEJO, J. “La Asociación” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

⁷⁵ Sentència Tribunal Constitucional 5/1996, de 16 de gener de 1996.

analógicamente la teoría general del contrato al derecho de asociación, pues, si bien es cierto que la sociedad civil o las asociaciones de interés particular a que se refieren los arts. 35.2 y 36 CC son una modalidad asociativa, no lo es menos que el derecho de asociación, en tanto que derecho fundamental de libertad, tiene una dimensión y un alcance mucho más amplio, que sobrepasa su mera consideración iusprivatista”.

L'acord de constitució s'ha de formalitzar per escrit, en document públic o privat. El seu contingut esta reglat i en ell s'han de fer constar, com a mínim: a) El lloc i la data en què s'estén l'acta fundacional. b) La denominació, el domicili, la nacionalitat i, si els fundadors són menors, llur edat. Aquestes dades s'han d'acreditar documentalment. c) La voluntat de constituir l'associació, que s'acredita amb la signatura de l'acta, acompanyada, en el cas de les persones jurídiques, de la constància documental de l'acord o la decisió corresponent. d) Els estatuts de l'associació. e) Les aportacions fetes o compromeses al patrimoni inicial de l'associació, si n'hi ha, indicant la naturalesa dels béns, el títol i les condicions d'aportació, i llur valoració, si no són en diners. f) La designació de les persones que han d'integrar l'òrgan de govern inicial. “L'acord de constitució identifica els *fundadors* envers als mers *promotors* que intervenen en el procés de constitució sense participar en l'acte final”⁷⁶.

1.3 Els estatuts de l'associació

Els estatuts de l'associació concreten les regles d'organització i funcionament intern i extern de l'associació. Els estatuts són obligatoris i formen part de l'acte constitutiu. El seu contingut, com l'acta de constitució, està reglat. Els estatuts es configuren com una reglamentació jurídica normativa i regeixen únicament les persones que s'han sotmès voluntàriament a aquesta reglamentació per la via d'ingressar en l'associació (LARENZ). Els estatuts són segons LACRUZ BERDEJO “la constitució, la llei fonamental del col·lectiu, i solen contenir normes generals del seu funcionament intern i les de la seva actuació exterior”⁷⁷. DIEZ-PICAZO els defineix com “un negoci normatiu, dirigit a crear una reglamentació per a la situació que es crea. En ells es plasma l'organització i la forma en què s'articulen els elements personals i materials que la componen per aconseguir la finalitat proposada”⁷⁸

⁷⁶ BADOSA COLL, F. “Les associacions” a BADOSA COLL, F. (Director). *Manual de Dret Civil Català*. Madrid: Marcial Pons, 2003.

⁷⁷ LACRUZ BERDEJO, J. “La Asociación” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

⁷⁸ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

Els estatuts de l'associació, quant a la seva naturalesa jurídica, constitueixen el que la doctrina denomina un negoci regulador o normatiu, és a dir, un negoci dirigit a crear la reglamentació d'una situació jurídica⁷⁹. Segons LANGE, “no són evidentment una norma jurídica, perquè els fundadors no són legisladors. Són vinculants només per aquelles persones que s'han sotmès lliurement a ells, i per tant tenen caràcter negocial”.

L'article 321-4 del CCCat estableix les dades que s'han d'incloure en ells com a mínim:

- a) La denominació.
- b) El domicili.
- c) La durada, si no es constitueix per temps indefinit, i la data d'inici de les activitats, si no coincideix amb la d'atorgament de l'acta fundacional.
- d) Les finalitats i les activitats que es proposa dur a terme, indicant-ne l'àmbit territorial.
- e) Els tipus d'associats, si escau, i els requisits que s'han de complir per a adquirir la condició d'associat en cada cas, les causes de pèrdua d'aquesta condició i els procediments d'admissió i de baixa, incloent-hi, si s'ha previst, la baixa disciplinària.
- f) Els drets i els deures dels associats i el règim disciplinari.
- g) En les associacions en què col·laboren persones en règim de voluntariat, els mecanismes de participació d'aquestes.
- h) Les regles sobre la convocatòria i la constitució de l'assemblea general ordinària i de l'extraordinària.
- i) Les regles sobre l'organització i el funcionament de l'òrgan de govern que estableixin el règim de convocatòria i constitució, la composició, la manera de designar-ne, destituir-ne i renovar-ne els membres, i la durada del mandat d'aquests.
- j) El règim de deliberació i adopció d'acords dels òrgans col·legiats i el procediment d'aprovació de les actes.
- k) El procediment de modificació dels estatuts.
- l) El règim econòmic.
- m) La previsió de la destinació dels béns sobrants, en cas de dissolució, d'acord amb el que estableix l'article 324-6.

Els estatuts poden establir que les controvèrsies que sorgeixin per raó del funcionament de l'associació se sotmetin a arbitratge o mediació.

Aquest contingut mínim dels estatuts atorga un marge de llibertat als fundadors a l'hora d'establir i redactar els estatuts, ja que com hem dit és un mínim, que admet que s'incorporin a ells altres matèries o normes sempre que siguin lícites. En la nostra opinió, els estatuts i el seu contingut mínim donen seguretat jurídica enfront tant dels associats com dels tercers.

⁷⁹ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

La disposició final primera del Llibre Tercer CCCat disposa que resten sense efecte les disposicions estatutàries i les altres regles de règim intern de les persones jurídiques subjectes a les disposicions del llibre tercer del Codi Civil que s'oposin al que aquestes estableixen.

1.4 Denominació i domicili de l'associació

Existeixen unes normes sobre la denominació de l'associació. L'article 311-4 CCCat estableix que les persones jurídiques han de tenir una denominació distintiva, en la qual ha de constar el tipus jurídic, que es pot expressar per mitjà d'una abreviació. La denominació ha de fer referència a les finalitats que persegueix o al seu objecte principal. La denominació no ha d'incloure error sobre la naturalesa, les finalitats i les activitats. Tampoc pot consistir exclusivament en el nom d'un territori i no pot incloure expressions dotades de valor oficial o institucional ni contràries a la llei, a l'ordre públic i als bons costums. Tampoc pot coincidir amb la d'una altra persona jurídica preexistent ni pot coincidir amb la traducció de la denominació d'una altra persona jurídica a una altra llengua oficial de Catalunya. No s'admeten denominacions que incloguin expressions contràries a les lleis o que vulnerin els drets fonamentals de les persones. No es pot incloure en la denominació d'una persona jurídica el nom o el pseudònim d'una persona física sense el seu consentiment exprés o sense l'autorització de les persones legitimades, després de la seva mort, per a exercir accions de protecció del seu honor, intimitat o imatge.

Respecte al domicili, el criteri general és que és el que estableixin els estatuts que pot ser on l'organització tingui la seva seu central o bé on desenvolupi les seves activitats habitualment i principalment. Com ja hem dit anteriorment, les associacions que exerceixen les seves activitats principals a Catalunya, i no estiguin sotmeses a una legislació especial, han de situar el seu domicili a Catalunya. Per la seva banda, la LODA estableix en l'article 9 *“Las asociaciones que se constituyan con arreglo a la presente Ley tendrán su domicilio en España, en el lugar que establezcan sus Estatutos, que podrá ser el de la sede de su órgano de representación, o bien aquel donde desarrolle principalmente sus actividades. Deberán tener domicilio en España, las asociaciones que desarrollen actividades principalmente dentro de su territorio. Sin perjuicio de lo que disponga el ordenamiento comunitario, las asociaciones extranjeras para poder ejercer actividades en España, de forma estable o duradera, deberán establecer una delegación en territorio español”*.

1.5 Inscripció en el Registre d'Associacions

L'Article 321-5 del CCCat estableix que les associacions s'han d'inscriure, només a efectes de publicitat, en el Registre d'Associacions. Per la seva banda, l'article 10 LODA disposa "*Las asociaciones reguladas en la presente Ley deberán inscribirse en el correspondiente Registro, a los solos efectos de publicidad. La inscripción registral hace pública la constitución y los Estatutos de las asociaciones y es garantía, tanto para los terceros que con ellas se relacionan, como para sus propios miembros.*" També l'article 22 CE estableix que les associacions s'han d'inscriure "als sols efectes de publicitat". Això "no s'ha d'entendre en el sentit estricte d'una obligació, sinó en el d'una càrrega per obtenir l'efecte positiu de la publicitat. L'associació té així el dret a tal publicitat mitjançant el compliment de la càrrega de la prèvia inscripció"⁸⁰.

DIEZ-PICAZO creu que el tema de l'adquisició de la personalitat jurídica per l'associació s'ha enfosquit a causa del article 22 CE quan diu en l'apartat 3 que les associacions s'hauran d'inscriure en un registre "*a los solos efectos de su publicidad*", matís evidentment restrictiu, però que no se sap si prohibeix que de la publicitat derivin altres efectes, com pot ser el de l'adquisició de la personalitat jurídica, o si es limita a descriure l'objecte que persegueix amb la inscripció, sense ocupar-se del tema de l'adquisició de la personalitat jurídica per consideració d'estricta tècnica jurídica, impropri d'un text constitucional⁸¹. Però com ja hem dit anteriorment, l'associació adquirirà la seva personalitat jurídica en el moment de la seva constitució, amb l'atorgament de l'acta fundacional. Per tant, en cap cas, de la inscripció de l'associació es derivarà l'efecte de l'adquisició de la personalitat, ja que en el moment en què una associació s'inscriu ja té personalitat jurídica.

El registre d'associacions és una institució destinada a donar publicitat de l'estructura personal i del règim de funcionament de les associacions inscrites. Des d'aquesta perspectiva, s'ha d'incloure entre els anomenats "registres de persones" i s'hi han d'inscriure les associacions constituïdes d'acord amb la normativa catalana⁸².

Les associacions que desenvolupin les seves activitats en més d'una Comunitat Autònoma s'han d'inscriure en el Registre Estatal d'Associacions. En cas de

⁸⁰ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

⁸¹ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

⁸² CABANAS TREJO, R. *Comentario a la Ley Catalana de Asociaciones*. Madrid: Marcial Pons, 2000.

desenvolupar l'activitat en una Comunitat Autònoma, han d'inscriure's en els Registres Autònoms. En el cas de Catalunya, en el Registre d'Associacions de Catalunya. Els articles 315-1 a 315-8 CCCat regulen la publicitat registral de les persones jurídiques. L'article 315-1 delimita quines són les persones jurídiques que s'han d'inscriure en els registres de persones jurídiques dependents de la Generalitat; Les entitats subjectes al dret català i les delegacions d'associacions i fundacions estrangeres establertes a Catalunya si hi exerceixen majoritàriament llurs activitats. Aquests registres són públics i assumeixen funcions de qualificació, inscripció i certificació, així com funcions de dipòsit de comptes i altres documents.

Els actes que s'han d'inscriure, segons l'article 315-2 CCCat són: la constitució; la modificació dels estatuts, incloent-hi, si escau, la pròrroga del període de durada de la persona jurídica; el nomenament, la suspensió i el cessament dels membres de l'òrgan de govern; l'acceptació del càrrec pel qual han estat designats els membres del patronat, en el cas de les fundacions; les delegacions de funcions i els apoderaments generals, i també llur modificació, revocació o substitució, a excepció dels poders generals per a plets. Aquests actes no són inscriptibles en el cas de les associacions; els acords de fusió, escissió i transformació; la declaració de concurs i les circumstàncies que estableix la legislació concursal; la dissolució i, si escau, el nomenament, la suspensió i el cessament de les persones liquidadores; la cessió o la destinació del romanent en cas de dissolució o, si no n'hi ha, l'acord formal d'extinció; les mesures administratives o judicials d'intervenció de la persona jurídica; la impugnació d'acords, actes o decisions susceptibles de constància registral, si així ho resol cautelarment l'autoritat judicial; les resolucions judicials que afectin actes susceptibles de constància registral; els actes la constància registral dels quals sigui establerta per aquest codi o per altres lleis.

Seràn els òrgans encarregats dels registres qui qualificaran el contingut dels actes inscriptibles, i no podran negar la seva inscripció si compleixen els requisits establerts per la llei. Per contra, si consideren que l'acte del qual es pretén la inscripció inclou alguna estipulació contrària a la llei, han de practicar una inscripció parcial, sempre que l'estipulació afectada tingui caràcter merament potestatiu o que les disposicions legals corresponents en supleixin l'omissió. L'òrgan competent per a inscriure la constitució o una modificació estatutària d'una persona jurídica, si considera que existeixen indicis racionals d'il·licitud penal en les finalitats o les activitats que la dita persona jurídica pretén dur a terme, ha de trametre tota la documentació al ministeri fiscal o a l'òrgan jurisdiccional competent i comunicar-ho a l'entitat afectada. En aquest cas, el

procediment d'inscripció resta suspès fins que es dicti una resolució ferma. Contra aquestes resolucions es podran interposar els recursos establerts per la llei. Només es podrà denegar la inscripció de l'associació, si l'administració encarregada de la inscripció té raons purament formals i mai materials. L'apreciació d'una il·legalitat en els estatuts de l'associació que no tingui caràcter purament formal correspondrà únicament i exclusivament al poder judicial.

Com ja hem dit, la inscripció al Registre d'Associacions pertinent es fa als sols efectes de publicitat. La falta d'inscripció no repercuteix en la seva existència jurídica sinó que afecta al règim de responsabilitat. L'article 10 LODA estableix que *“Los promotores realizarán las actuaciones que sean precisas, a efectos de la inscripción, respondiendo en caso contrario de las consecuencias de la falta de la misma. Sin perjuicio de la responsabilidad de la propia asociación, los promotores de asociaciones no inscritas responderán, personal y solidariamente, de las obligaciones contraídas con terceros. En tal caso, los asociados responderán solidariamente por las obligaciones contraídas por cualquiera de ellos frente a terceros, siempre que hubieran manifestado actuar en nombre de la asociación.”*

De totes formes, el fet que una associació no estigui inscrita no significa que sigui una associació secreta. Respecte a aquesta última l'art 22.5 de la CE estableix que *“Se prohíben las asociaciones secretas y las de carácter paramilitar.”*

Si bé és cert que la inscripció s'imposa als efectes de publicitat, no és menys cert que una associació sols es pot qualificar de secreta si se'n mantenen ocultes l'existència, les finalitats, les activitats o la identitat de les persones que la integren, a més a més, si persegueixen unes finalitats il·lícites que s'interfereixen en l'exercici de les principals funcions públiques estatals ⁸³.

El dret d'associació del art 22.3 de la CE “es projecta sobre les associacions registrades i sobre les no registrades”⁸⁴. L'adquisició de la seva personalitat jurídica no depèn d'aquesta inscripció. L'associació esdevé persona jurídica des del seu acord de constitució.

Quant a la falta d'inscripció de l'associació, la llei preveu uns estímuls per a la inscripció de l'associació i, a la vegada, preveu unes conseqüències perjudicials a càrrec de les persones encarregades de promoure-la. L'article 10.2 de la LODA estableix que *“La*

⁸³ FERNÁNDEZ FARRERAS, G. *Asociaciones y Constitución*. Madrid: Civitas, 1987.

⁸⁴ PUIG I FERRIOL, L. “Les Associacions” a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

inscripción registral hace pública la constitución y los Estatutos de las asociaciones y es garantía, tanto para los terceros que con ellas se relacionan, como para sus propios miembros”.

En aquest sentit és de vital importància la seva inscripció per als membres de l'associació ja que si l'associació està inscrita en el Registre d'Associacions, serà el patrimoni de la persona jurídica qui respondrà de les obligacions a càrrec seu. Però, en el cas de no estar inscrita, seran els que actuen en nom d'una associació no inscrita responen personalment i solidàriament de les obligacions concretes amb terceres persones per qualsevol dels seus associats o associades que hagin manifestat actuar en nom de la col·lectivitat. Respondrà aleshores el patrimoni privatiu de les persones associades.

La falta d'inscripció de l'associació no repercuteix en la seva existència jurídica sinó que afecta el règim de la responsabilitat, enfront a tercers que en desconeixen l'existència i han contractat amb els qui han promogut la seva constitució, i enfront als que responen personalment i solidàriament els que hagin actuat en nom de l'associació no inscrita i els fundadors⁸⁵.

L'associació només ha de respondre dels actes indispensables fets per a la seva constitució i dels fets pels seus representants, d'acord amb allò que estableixin els estatuts i previstos per la fase anterior a la inscripció. La responsabilitat personal cessa si es tracta d'actuacions que resulten emparades per un apoderament, supòsit en el qual l'associació respon sempre des de la inscripció o, si és el cas, si s'ha demanat la inscripció, en el termini d'un any o, si l'associació ha acceptat les obligacions concretes, en el termini dels tres mesos següents a la inscripció⁸⁶.

També existeix responsabilitat de les associacions inscrites; l'article 15 LODA diu al respecte: *“Las asociaciones inscritas responden de sus obligaciones con todos sus bienes presentes y futuros. Los asociados no responden personalmente de las deudas de la asociación”*. DIEZ PICAZO diu que “el patrimoni de l'associació serveix de garantia als creditors per al cobrament dels seus crèdits i és, a més, patrimoni propi de la persona jurídica i independent del de cada un dels seus membres components”⁸⁷

⁸⁵ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. “La Persona Jurídica. Las asociaciones.” a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

⁸⁶ CABANAS TREJO, R. *Comentario a la Ley Catalana de Asociaciones*. Madrid: Marcial Pons, 2000.

⁸⁷ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” en DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

Respecte als membres o titulars dels òrgans de govern i representació, i les altres persones que obrin en nom i representació de l'associació inscrita, respondran davant aquesta, davant els associats i davant tercers pels danys causats i els deutes contrets per actes dolosos, culposos o negligents. Només respondran en cas de dol, culpabilitat o negligència i respondran civilment i administrativament. Quan la responsabilitat no pugui ser imputada a cap membre o titular dels òrgans de govern i representació, respondran tots solidàriament pels actes i omissions anteriors, tret que puguin acreditar que no han participat en la seva aprovació i execució o que expressament es van oposar a elles. La responsabilitat penal es regirà per l'establert en les lleis penals.

2 ORGANITZACIÓ

L'estructura i la competència dels òrgans de govern i dels seus càrrecs, així com la composició, en la qual s'ha de respectar el pluralisme, i les regles que afecten l'exercici de les funcions que han de dur a terme, ha de contenir-se als estatuts i es regeixen pel principi democràtic.

El preàmbul del Llibre Tercer CCCat disposa que “en matèria d'actuació i representació de les persones jurídiques, el Codi parteix del principi d'autonomia organitzativa i, per tant, redueix al mínim estrictament necessari el dret imperatiu. Algunes de les normes que s'hi inclouen compleixen una funció facilitadora del funcionament de les persones jurídiques i s'activen només quan una entitat ho ha previst estatutàriament, com ara les que permeten tenir reunions a través de mitjans de comunicació a distància o adoptar acords sense tenir una reunió”. Diu PUIG I FERRIOL que “l'associació es configura com una persona jurídica de dret privat, ja que es constitueix a l'empara del principi d'autonomia privada”⁸⁸.

Però el TC ha mantingut una línia interpretativa en la qual no s'ha reconegut plenament l'autonomia organitzativa. La Sentència 96/1994⁸⁹ del TC argumentà que “*Si bien las asociaciones no forman «una zona exenta del control judicial», los Tribunales, como todos los poderes públicos, «deben respetar el derecho de autoorganización» de aquéllas. (...) (STC 218/1988) La potestad de organización que comprende el derecho de asociación ha de entenderse «en el marco de la Constitución y de las leyes que, respetando el contenido esencial de tal derecho, lo desarrollen o lo regulen (art. 53.1)».*

⁸⁸ PUIG I FERRIOL, L. “Les Associacions” a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

⁸⁹ Sentència del Tribunal Constitucional 96/1994 de 21 de març de 1994.

Por lo que aun debiendo respetar los Tribunales dicha potestad -y, consiguientemente, aplicar en primer término los Estatutos de la Asociación-, el alcance del control judicial habrá de modularse, en cada caso, según lo previsto en la legislación específica que regule cada modalidad asociativa siempre que esta legislación salvaguarde las exigencias que se deriven del Art. 22 C.E.”

Les associacions han de tindre uns òrgans necessaris. Aquests són: a) L'assemblea general, constituïda per tots els associats, que, com a òrgan sobirà, pot deliberar sobre qualsevol assumpte d'interès per a l'associació, adoptar acords en l'àmbit de la seva competència i controlar l'activitat de l'òrgan de govern. b) L'òrgan de govern, que es pot identificar amb la denominació de junta de govern o junta directiva o amb una altra de similar, que administra i representa l'associació, d'acord amb la llei, els estatuts i els acords adoptats per l'assemblea general (Art. 322-1 CCCat). Les associacions infantils, juvenils i d'alumnes i les altres associacions integrades per menors han de tenir, si no hi ha cap persona amb capacitat d'obrar en l'òrgan de govern, un òrgan adjunt amb la composició i les funcions que estableix l'article 322-11.

Per una altra banda, les associacions poden tindre uns òrgans voluntaris. L'apartat 3 de l'article 322-1 del CCCat disposa que “l'assemblea general i l'òrgan de govern, d'acord amb llurs atribucions legals i estatutàries, poden acordar la creació d'altres òrgans, temporals o permanents, amb funcions delegades de caràcter deliberant o executiu”.

2.1 L'Assemblea General

L'assemblea general és l'òrgan sobirà i suprem, que està per sobre i controla i supervisa als altres òrgans. És l'òrgan competent per decidir sobre qualsevol matèria que afecti les relacions internes de l'associació i també per nomenar, fiscalitzar o destituir els altres òrgans de govern de l'entitat. Esta formada per tots els associats. “La comunitat de socis no val per formar la voluntat social: cal que s'hagi constituït en assemblea, amb les formalitats prèvies imposades pels estatuts (...) L'assemblea general és el poder constituent de la corporació a la vegada que òrgan superior de govern i superior de la labor de la junta directiva”.⁹⁰

Aquest òrgan està integrat per “la totalitat dels associats i adopta els seus acords pel principi majoritari o de democràcia interna.(...) Cal entendre que no són admissibles

⁹⁰ LACRUZ BERDEJO, J. “La Asociación” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

assemblees generals en què alguns dels associats no poguessin tenir veu ni vot, ni tampoc que existeixi en la votació de l'assemblea ruptura del principi majoritari”⁹¹.

L'assemblea general assumeix, residualment, totes les funcions que no estiguin assignades a un òrgan concret. L'article 322-2 li atorga expressament les següents funcions: a) Aprovar, si escau, la gestió de l'òrgan de govern, el pressupost i els comptes anuals. b) Elegir i separar els membres de l'òrgan de govern. c) Modificar els estatuts. d) Acordar la forma i l'import de les contribucions al finançament de l'associació o al pagament de les seves despeses, incloent-hi les aportacions al patrimoni de l'associació a les quals fa referència l'article 323-2. e) Acordar la transformació, la fusió, l'escissió o la dissolució de l'associació. f) Acordar l'ingrés i la baixa en federacions o confederacions. g) Sol·licitar la declaració d'utilitat pública. h) Aprovar el reglament de règim intern i les seves modificacions. i) Acordar o ratificar la baixa disciplinària dels associats, si els estatuts estableixen aquesta sanció i no atribueixen aquesta funció a un altre òrgan. j) Resoldre sobre les qüestions que no estiguin expressament atribuïdes a cap altre òrgan de l'associació.

L'assemblea general s'ha de reunir amb caràcter ordinari com a mínim un cop l'any (art 322-3). Aquesta reunió servirà per a aprovar, si escau, la gestió de l'òrgan de govern, el pressupost i els comptes anuals. Tanmateix s'ha de reunir amb caràcter extraordinari en els casos següents: a) Si l'òrgan de govern ho considera convenient. b) Si ho sol·licita un 10% dels associats o, si així ho estableixen els estatuts, un percentatge inferior d'aquests. En cas de reunió a instàncies dels associats, s'ha de fer en el termini de trenta dies a comptar de la sol·licitud, si els estatuts no en fixen un de més breu.

Sobre la convocatòria de l'assemblea, l'article 322-4 estableix que l'òrgan de govern serà l'encarregat de convocar l'assemblea general amb una antelació mínima de quinze dies abans de la data prevista de la reunió excepte si els estatuts permeten fer-ho amb menys antelació. Sobre la forma de la convocatòria s'estableix que es farà per mitjà d'un escrit adreçat al domicili de cada associat. Si els estatuts ho preveuen es podrà fer per altres mitjans, inclosos els telemàtics.

Respecte a la seva constitució, l'article 322-6 disposa: “1. L'assemblea general, llevat que els estatuts estableixin una altra cosa, es constitueix vàlidament sigui quin sigui el

⁹¹ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” en DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

nombre d'associats presents o representats. 2. La presidència i la secretaria de l'assemblea general, si els estatuts no estableixen una altra cosa, corresponen a les persones que ocupen aquests càrrecs en l'òrgan de govern, llevat que els associats assistents en designin d'altres a l'inici de la reunió”.

Respecte a l'ordre del dia, l'article 322-5 disposa: “1. Un nombre d'associats que representi almenys el 10% dels vots socials de l'associació, o un percentatge inferior si així ho estableixen els estatuts, pot sol·licitar a l'òrgan de govern la inclusió d'un o més assumptes en l'ordre del dia de l'assemblea general. Si aquesta ja ha estat convocada, la sol·licitud s'ha de formular en el primer terç del període comprès entre la recepció de la convocatòria i la data prevista per a la reunió, a fi que es pugui informar tots els associats de l'ampliació de l'ordre del dia. 2. L'assemblea general no pot adoptar acords sobre assumptes que no constin a l'ordre del dia, llevat que s'hagi constituït amb caràcter universal o que els acords es refereixin a la convocatòria d'una nova assemblea general. 3. Si en l'assemblea general es pretén tractar l'exercici de l'acció de responsabilitat contra membres de l'òrgan de govern o la separació d'aquests de llurs càrrecs, s'ha de convocar en el mateix acte una sessió extraordinària de l'assemblea general amb aquest punt com a únic punt de l'ordre del dia”.

Del dret de vot, cada associat té, com a mínim, un vot en l'assemblea general. Els estatuts poden establir la suspensió de l'exercici d'aquest dret per l'incompliment d'obligacions econòmiques. Els estatuts de les associacions d'interès particular i d'aquelles en què hi hagi persones jurídiques que tinguin la condició d'associades poden establir sistemes de vot ponderat. La ponderació ha d'estar basada en la representativitat dels associats o en altres criteris objectius. El vot ponderat no opera en l'adopció d'acords de caràcter disciplinari. El dret de vot es pot exercir per delegació, per correu o per mitjans telemàtics si els estatuts ho estableixen i determinen el procediment d'exercici d'aquest dret. L'assemblea general, si es qüestiona el dret de vot d'algun associat per raó d'un possible conflicte d'interessos amb l'associació, ha de decidir sobre aquesta qüestió en votació separada i, si escau, secreta. (Art. 322-7 CCCat).

Les decisions que adopta l'assemblea general d'associats i associades es denominen acords, que en termes jurídics, es configuren com una pluralitat de declaracions unilaterals de voluntat, l'eficàcia de les quals es fa dependre de la condició que el contingut de cadascuna d'elles es correspongui amb el contingut de les altres declaracions de voluntat necessàries per formar una voluntat majoritària en

l'assemblea⁹². Diu DIEZ-PICAZO que "l'acord social és l'expressió de la voluntat decisòria d'un òrgan col·legiat de l'associació (l'Assemblea, la Junta Directiva), i en pressuposa una correcta composició i una adequació als estatuts o, en el seu cas, al règim previst en la legislació sobre associacions"⁹³.

Els acords s'adopten per majoria simple dels associats assistents o vàlidament representats en la reunió, si bé els estatuts poden exigir, per a qüestions determinades, un vot favorable més qualificat. Els associats que, per raó d'un conflicte d'interessos amb l'associació, no puguin votar un determinat punt de l'ordre del dia no es computen als efectes d'establir la majoria necessària per a adoptar l'acord, llevat que aquest tingui per objecte la resolució d'un procediment sancionador, la destitució de la persona afectada com a membre d'un òrgan o l'exercici de l'acció de responsabilitat contra ella. La votació per a l'adopció d'acords ha d'ésser secreta si ho sol·liciten, almenys, el 10% dels associats presents o representats en la reunió. (Art 322-8).

2.2 L'Òrgan de Govern

L'òrgan de govern és un instrument, de caràcter col·legiat i d'existència obligatòria en qualsevol associació, que té com a funcions principals governar, gestionar i representar l'associació dins i fora de judici. "Les seves facultats s'estenen amb caràcter general a tots els actes que càpiguen dintre de les finalitats de l'associació, sempre que no requereixin, conforme als estatuts, autorització expressa de l'assemblea general".⁹⁴ Els estatuts de l'associació han d'establir la seva estructura, la composició de l'atribució del poder de representació entre les persones que el componen i els requisits que s'han de complir per ser membre d'aquest òrgan, les causes d'exclusió i separació, la durada del càrrec, la possibilitat de reelecció i el sistema electoral.

L'article 322-9 en regula les seves atribucions i delegació de funcions. L'òrgan de govern està facultat amb caràcter general per a fer els actes necessaris per a complir les finalitats de l'associació, llevat dels que, d'acord amb la llei o els estatuts, hagin d'ésser acordats per l'assemblea general o requereixin l'autorització prèvia d'aquesta. Segons el derogat article 12.2 LA, l'òrgan de govern governa, gestiona i representa els

⁹² GALGANO, F. *El negocio jurídico*. València: Tirant lo Blanch, 1992.

⁹³ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" en DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

⁹⁴ Sentència de l'Audiència Provincial de Zaragoza, de 10 de març de 1995.

⁹⁵ DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. "La Asociación" en DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

interessos de l'associació, d'acord amb les disposicions i les directrius de l'assemblea general, tenint en compte que les facultats d'aquest òrgan s'estenen amb caràcter general a tots els actes propis de les finalitats de l'associació, sens perjudici que els estatuts en puguin determinar d'altres per als quals es requereixi l'autorització expressa de l'assemblea.

L'òrgan de govern pot delegar les seves funcions, d'acord amb l'article 312-1.2 CCCat, si els estatuts no ho prohibeixen. No són delegables la formulació dels comptes ni els actes que hagin d'ésser autoritzats o aprovats per l'assemblea general.

Tal i com estableix l'article 322-10, "l'òrgan de govern té caràcter col·legiat. Els estatuts en determinen la composició. Els membres de l'òrgan de govern han d'ésser associats i han de tenir capacitat per a exercir llurs drets socials. Les persones inhabilitades d'acord amb la legislació concursal no poden ésser membres de l'òrgan de govern de les associacions que duen a terme una activitat econòmica mentre no hagi finit el període d'inhabilitació". Els membres de l'òrgan de govern exerceixen llurs càrrecs gratuïtament, si bé tenen dret a la bestreta i al reemborsament de les despeses degudament justificades i a la indemnització pels danys produïts per raó d'aquest exercici. Si algun membre de l'òrgan de govern exerceix funcions de direcció o gerència o altres que no siguin les ordinàries de govern de l'associació, pot ésser retribuït, sempre que s'estableixi una relació contractual, incloent-hi la de caràcter laboral. El nombre de membres de l'òrgan de govern que percebin qualsevol tipus de retribució de l'associació no pot superar la meitat dels que integren aquest òrgan (Art 322-16 CCCat). Aquesta és una novetat del CCCat ja que anteriorment existien impediments al respecte.

El nomenament de l'òrgan de govern correspon a l'assemblea general, d'acord amb les precisions que estableix l'article 322-12: "1. Els membres de l'òrgan de govern han d'ésser escollits, en reunió de l'assemblea general o per mitjà del procediment electoral que estableixin els estatuts, per votació de tots els associats que estiguin en situació d'exercir llurs drets socials. 2. Les candidatures que es presentin a elecció tenen dret a comunicar llur programa d'actuació als associats abans de la data de l'elecció, i també, si aquesta es fa en assemblea general, durant la mateixa reunió. A aquests efectes, tenen dret a disposar de la llista dels associats amb antelació suficient. L'òrgan de govern, a proposta dels candidats, ha de fer arribar als associats, una vegada com a mínim, els programes i les altres comunicacions que siguin raonables. En els casos en què els associats ho autoritzin expressament, l'òrgan de govern pot facilitar als

candidats que ho demanin el domicili, els telèfons i les adreces de correu electrònic dels associats. 3. Els integrants de la candidatura més votada són escollits membres de l'òrgan de govern, llevat que els estatuts requereixin una majoria qualificada o estableixin algun altre sistema de provisió dels càrrecs. 4. L'òrgan de govern, si s'hi produeixen vacants durant el termini per al qual han estat designats els seus membres, pot nomenar substituïts, els quals ocupen el càrrec fins a la següent reunió de l'assemblea general o fins a l'elecció de nous càrrecs d'acord amb els estatuts, llevat que aquests estableixin una altra cosa”.

Els membres de l'òrgan de govern entren en funcions un cop han acceptat el càrrec per al qual han estat escollits o nomenats. L'acceptació del càrrec s'ha d'inscriure en el Registre d'Associacions. La durada del càrrec no pot excedir els cinc anys, sens perjudici del dret a la reelecció si no l'exclouen els estatuts (Art. 322-13 CCCat).

Les persones designades que han acceptat el càrrec “han d'exercir llurs funcions amb la diligència d'un bon administrador, d'acord amb la llei i els estatuts, i servir el càrrec amb lleialtat a l'associació, actuant sempre en benefici d'aquesta. Els membres de l'òrgan de govern, per a exercir llurs funcions, tenen el dret i el deure d'assistir a les reunions, d'informar-se sobre la marxa de l'associació i de participar en les deliberacions i en l'adopció d'acords. Han de complir també els deures comptables que regula l'article 313-1, custodiar els llibres, tenir-los actualitzats i guardar secret de les informacions confidencials relatives a l'associació, fins i tot després d'haver cessat en el càrrec” (Art 322-14).

L'òrgan de govern té a l'hora el deure d'elaboració dels comptes i de transparència. Ha d'elaborar el pressupost i els comptes anuals, que s'han de presentar a l'assemblea general perquè els aprovi en el termini que estableixin els estatuts i, com a màxim, en els sis mesos següents a la data de tancament de l'exercici. No cal elaborar comptes anuals si l'associació pot portar una comptabilitat simplificada en aplicació de l'article 313-2.1. Les associacions declarades d'utilitat pública han de presentar al departament de la Generalitat competent per a inscriure-les, en els sis mesos següents a la data de tancament de l'exercici, els comptes anuals aprovats, una memòria d'activitats i, si escau, d'acord amb llur normativa, l'informe d'auditoria. Les associacions declarades d'utilitat pública, les que rebin periòdicament subvencions o altres ajuts econòmics de les administracions públiques i les que recorrin a la captació pública de fons com a mitjà de finançament de llurs activitats han d'elaborar en tots els casos els comptes anuals i fer-los accessibles al públic. (Art 322-15)

Respecte a la responsabilitat dels seus membres, l'article 322-17 estableix que "1. Els membres de l'òrgan de govern responen dels danys que causin a l'associació per incompliment de la llei o dels estatuts o per actes o omissions negligents en l'exercici de llurs funcions. 2. L'exercici de l'acció de responsabilitat ha d'ésser acordat, per majoria simple, per l'assemblea general, que pot atorgar amb aquesta finalitat un mandat especial. 3. Un nombre d'associats que, conjuntament, representin almenys el 10% dels vots socials o el percentatge superior o inferior que, si escau, estableixin els estatuts pot exercir l'acció de responsabilitat, en interès de l'associació, en els casos següents: a) Si no es convoca l'assemblea general sol·licitada per a acordar l'exercici de l'acció de responsabilitat. b) Si l'acord adoptat és contrari a l'exigència de responsabilitat. c) Si la pretensió no es formula judicialment en el termini d'un mes a comptar de l'adopció de l'acord. 4. L'acció de responsabilitat en interès de l'associació prescriu al cap de tres anys de la data en què els responsables cessen en el càrrec. 5. L'acció de responsabilitat per danys a l'associació és independent de la que correspongui als associats o a tercers per actes o omissions dels membres dels òrgans de govern que hagin lesionat llurs drets o interessos. Aquesta acció prescriu al cap de tres anys, comptats d'acord amb el que estableix l'article 121-23. 6. Si la responsabilitat a què fan referència els apartats 1 a 5 no es pot imputar a una o més persones determinades, responen tots els membres de l'òrgan excepte els següents: a) Els que s'han oposat a l'acord i no han intervingut en la seva execució. b) Els que no han intervingut en l'adopció ni en l'execució de l'acord, sempre que hagin fet tot el que era possible per evitar el dany o almenys s'hi hagin oposat formalment en saber-ho. 7. La responsabilitat, si és imputable a diverses persones, té caràcter solidari".

Els membres de l'òrgan de govern cessen en el càrrec per mort o declaració d'absència, en el cas de les persones físiques, o extinció, en el cas de les jurídiques, incapacitat o inhabilitació, venciment del càrrec, llevat de renovació, renúncia notificada a l'òrgan de govern, separació acordada per l'assemblea general o per qualsevol altra que estableixin la llei o els estatuts. L'assemblea general pot acordar en qualsevol moment separar de llurs funcions algun o tots els membres de l'òrgan de govern. L'acord de l'assemblea general d'exercir l'acció de responsabilitat determina la separació dels membres afectats.

2.3 *Condició de persona associada*

Els associats “són la base o fonament físic col·lectiu (estructura personal) de l'associació”⁹⁵. L'adquisició i la pèrdua de la qualitat d'associat s'han de regular als estatuts de l'associació i en la seva determinació s'han de respectar els principis de llibertat i voluntarietat.

L'article 5f LA estableix que els estatuts de l'associació han de preveure els requisits que s'han de complir per adquirir la condició de socis i sòcies, el procediment d'admissió i les classes de socis i sòcies. D'aquestes consideracions se'n deriva que no existeix un dret subjectiu a ser admès com a membre d'una associació, ja que els estatuts poden determinar els requisits que han de concórrer en la persona que vol adquirir la condició d'associada⁹⁶.

Hi ha dues formes d'adquirir la condició de persona associada. En primer lloc, es pot adquirir de manera originària. Aquest serà el cas de les persones atorgants de l'acta de constitució de l'associació. En segon lloc, es pot adquirir de manera successiva, si s'ingressa amb posterioritat en una associació que ja s'ha constituït.

La capacitat per ser associat és, en general, la que s'exigeix per constituir l'associació. L'article 323-1 del CCCat determina les persones que poden adquirir la condició d'associats.

Respecte als drets i deures de les persones associades, l'article 321-4 CCCat estableix que els estatuts han de preveure “els drets i els deures dels associats i el règim disciplinari”. Els articles 323-3 a 323-6 del CCCat estableixen una sèrie de drets que tenen les persones associades. Les persones associades tenen dret a participar en la formació dels acords que ha de prendre l'associació per tal d'assolir les finalitats que ha de dur a terme. En particular, tenen dret de: assistir a les assemblees generals, intervenir-hi i exercir-hi el dret de vot; elegir els membres de l'òrgan de govern i ésser elegibles, d'acord amb els estatuts, per a formar-ne part; impugnar els acords de l'assemblea general i de l'òrgan de govern i proposar l'exercici de l'acció de responsabilitat contra els membres de l'òrgan de govern. En segon lloc, tenen dret d'ésser informats de la marxa de l'associació i, en particular, el dret de: “ésser informats de la identitat dels altres associats, del nombre d'altres i baixes i de l'estat de comptes, per a la qual cosa poden consultar els llibres de l'associació; ésser informats per l'òrgan de govern, un cop convocada l'assemblea i amb l'antelació suficient, dels assumptes que s'hagi previst de tractar-hi, i rebre'n informació verbal durant la reunió;

⁹⁵ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. “La Persona Jurídica. Las asociaciones.” a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

⁹⁶ LARENZ, K. *Derecho Civil. Parte General*. Madrid: EDERSA, 1978.

obtenir un exemplar dels estatuts vigents i dels reglaments de règim intern, si n'hi ha. En tercer lloc, tenen dret a fer ús dels serveis que l'associació ofereix als seus membres, a rebre els serveis que l'associació ofereixi en compliment de les seves finalitats o amb caràcter accessori, d'acord amb el que estableixin els estatuts i hagin acordat els òrgans competents.

Els associats també assumeixen uns compromisos personals i econòmics respecte de l'associació. Aquests es regulen en l'article 323-6 del CCCat; "Els associats tenen els deures següents: comprometre's en les finalitats de l'associació i participar en llur assoliment; contribuir a pagar les despeses de l'associació amb el pagament de quotes i derrames i amb les altres aportacions econòmiques que estableixin els estatuts i que s'aprovin d'acord amb aquests; respectar i complir els acords vàlidament adoptats pels òrgans de l'associació; complir les altres obligacions que estableixin els estatuts".

L'article 323-9 CCCat estableix que "els associats tenen dret a donar-se de baixa lliurement de l'associació i a recuperar, si escau, les aportacions restituïbles que hagin fet". Aquesta és la manera normal de pèrdua de la condició de persona associada. Aquest dret es pot exercir sempre, d'acord amb el principi bàsic de llibertat d'associació. La condició d'associat es perd també com a conseqüència de la seva mort, encara que els estatuts poden preveure la transmissió de la condició de soci per actes entre vius (art 22.8 LA). Respecte a l'anterior, l'article 323-8 estableix que "la condició d'associat només es pot transmetre si els estatuts ho estableixen".

Per altra banda, existeix un règim disciplinari que pot arribar a establir una baixa temporal o una expulsió definitiva de la persona associada. L'associació pot adoptar mesures disciplinàries contra els associats per incompliments dels seus deures. Les infraccions i sancions i els supòsits de pèrdua de la condició d'associat s'han d'establir en els estatuts de l'associació en el seu reglament. Les sancions han d'ésser imposades per l'òrgan competent i d'acord amb el procediment que estableixen els estatuts i han d'ésser sempre motivades.

Respecte a l'expulsió de la persona associada de l'associació, la Sentència del Tribunal Suprem de 30 de novembre de 1989, establí que atenent l'ampli reconeixement del dret d'associació que consagra l'article 22 CE així com el de la lliure sindicació, recollit en l'article 28 de la CE, no pot per menys entendre's que l'expulsió d'un soci que pertany a una associació diferent només podrà justificar-se quan així ho prevegi la llei, els

estatuts d'una d'elles, o quan la seva permanència en ambdues resulti incompatible amb la subsistència del vincle associatiu⁹⁷.

3 RÈGIM ECONÒMIC

Els estatuts de l'associació n'han d'establir el règim econòmic. Es tracta de l'administració, la comptabilitat i la documentació i les regles relatives al patrimoni inicial de l'associació i als recursos econòmics amb els quals compta per al desenvolupament de les seves activitats i el compliment dels seus fins.

L'article 321-1 CCCat estableix que "les associacions són entitats sense ànim de lucre, constituïdes voluntàriament per tres o més persones per a complir una finalitat d'interès general o particular, per mitjà de la posada en comú de recursos personals o patrimonials amb caràcter temporal o indefinit." Els socis de l'associació es comprometen a posar en comú, els seus recursos patrimonials o personals, és a dir, els seus coneixements i activitats. Això pot ser de manera indefinida o temporal.

Les associacions, en ser persones jurídiques, i tindre personalitat, tenen patrimoni propi. El patrimoni inicial està integrat per les aportacions que fan els socis en la constitució de l'associació. L'article 321-3 CCCat estableix que "en l'acord de constitució d'una associació, que s'ha de formalitzar per escrit, s'han de fer constar, com a mínim: (...) e) Les aportacions fetes o compromeses al patrimoni inicial de l'associació, si n'hi ha, indicant la naturalesa dels béns, el títol i les condicions d'aportació, i llur valoració, si no són en diners."

Durant la permanència de l'associació, els associats estan obligats a contribuir a les despeses de manteniment de la mateixa i al pagament, en el seu cas, de les quotes, derrames i altres contribucions econòmiques que hagin previst els estatuts⁹⁸. L'assemblea general té com a funció acordar la forma i l'import de les contribucions al finançament de l'associació o al pagament de les seves despeses, incloent-hi les aportacions al patrimoni de l'associació a les quals fa referència l'article 323-2 CCCat (article 322-2 CCCat). L'article 323-2 regula el règim d'aportacions a l'associació; Els associats poden fer aportacions de béns o diners al patrimoni de l'associació, a títol de domini o d'ús, i subjectar-les a les condicions i els terminis que considerin pertinents.

⁹⁷ Sentència del Tribunal Suprem, de 30 de novembre de 1989.

⁹⁸ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. "La Persona Jurídica. Las asociaciones." a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

Els estatuts de l'associació poden establir que els associats hagin de fer aportacions quan hi ingressin o, si hi ha necessitats de finançament que ho justifiquin, en un moment posterior. Si així s'estableix, aquestes aportacions es poden retornar quan, per qualsevol causa, es produeixi la baixa de l'associat que les ha fetes o quan es dissolgui l'associació. Les aportacions restituïbles, tant si es fan amb caràcter voluntari com en compliment d'un deure estatutari, poden meritjar interessos que no superin l'interès legal del diner si així es pacta expressament. També es poden establir clàusules d'estabilització del valor del diner. El reemborsament, si les aportacions són restituïbles, només es produeix en la mesura que no comporti que l'associació resti en una situació de patrimoni net negatiu. El dret a la restitució no es pot fer efectiu fins que no s'hagin aprovat els comptes de l'exercici en el qual s'ha produït la baixa o, en cas de dissolució, els comptes finals.

4 ASSOCIACIONS D'UTILITAT PÚBLICA

Les associacions d'utilitat pública són associacions que persegueixin finalitats d'interès general. Aquestes associacions es regulen en els articles 31 a 36 LODA i en l'article 30 LA. L'article 30 LA estableix que "Les associacions constituïdes per a assolir un fi comú d'interès general poden ésser reconegudes d'utilitat pública, d'acord amb el procediment vigent".

Les Administracions públiques promouran el desenvolupament d'aquestes associacions i fomentaran l'establiment de mecanismes d'assistència, serveis d'informació i campanyes de divulgació i reconeixement de les activitats de les associacions que persegueixin objectius d'interès general. Les associacions que persegueixin objectius d'interès general podran gaudir, en els termes i amb l'abast que estableixin el Ministeri o Ministeris competents, d'ajudes i subvencions atenent a activitats associatives concretes. Així ho promou l'article 31 LA. L'article 32 LA regula l'atorgament de subvencions: "Les administracions públiques de Catalunya, en l'àmbit de les competències respectives i segons les disponibilitats pressupostàries, atorguen subvencions i altres ajuts econòmics a les associacions d'interès social".

Segons estableix l'article 32 LODA, podran ser declarades d'utilitat pública les associacions que compleixin els requisits següents: en primer lloc, que les seves finalitats siguin considerades d'interès general, entre d'altres: cíviques, educatives, científiques, culturals, esportives, sanitàries, de promoció dels valors constitucionals, de promoció dels drets humans, d'assistència social, de cooperació per al

desenvolupament, de promoció de la dona, de protecció de la infantesa, de foment d'igualtat d'oportunitats i de la tolerància, de defensa del medi ambient, de foment de l'economia social o de la investigació, de promoció del voluntariat social, de defensa dels consumidors i usuaris, de promoció i atenció a les persones amb risc d'exclusió per raons físiques, socials, econòmiques o culturals. En segon lloc, que les seves activitats no estiguin restringides únicament als socis. En tercer lloc, que els membres de la Junta Directiva que rebin retribucions, no ho facin amb càrrec a les subvencions públiques. En quart lloc, que disposin dels mitjans humans i materials suficients per assegurar el compliment de les seves finalitats estatutàries. Per últim, que s'hagin constituït, inscrites en el Registre corresponent i estiguin en funcionament i donant compliment a les seves finalitats estatutàries almenys dos anys abans de la presentació de la sol·licitud.

La declaració d'utilitat pública és el reconeixement administratiu que una associació està constituïda per assolir una finalitat d'interès general. Aquest reconeixement, comporta una sèrie de drets i d'obligacions. Els drets són els següents: a) utilitzar en tota classe de documents la menció 'declarada d'utilitat pública', a continuació de la seva denominació. b) Gaudir de les exempcions i els beneficis fiscals que les lleis reconeixin a favor seu, en els termes i les condicions que preveu la normativa vigent. c) Gaudir dels beneficis econòmics que les lleis estableixin a favor seu. d) Disposar d'assistència jurídica gratuïta en els termes que preveu la legislació específica. Quant a les obligacions, hauran de passar comptes anualment i presentar una memòria descriptiva de les activitats realitzades durant l'exercici al Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Així mateix, hauran de facilitar a les Administracions públiques els informes que aquestes els requereixin, en relació amb les activitats realitzades en compliment de les seves finalitats.

El procediment pel reconeixement administratiu està regulat pel Reial Decret 1740/2003 de 19 de Desembre, publicat al BOE. de 13 de gener de 2004, essent la concessió competència de l'Administració Central, i en concret del Ministeri de l'Interior, tot i que el tràmit es porta a terme a través del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

5 MODIFICACIONS ESTRUCTURALS DE L'ASSOCIACIÓ

Les associacions poden tindre modificacions estructurals. Aquestes poden ser fusions, escissions o transformació. Les modificacions estructurals es regulen al capítol IV del llibre tercer CCCat.

Per a adoptar els acords de modificació estatutària, transformació, fusió, escissió i dissolució d'una associació, si els estatuts no ho estableixen d'una altra manera, els associats presents o representats a l'assemblea general han de representar almenys la meitat dels vots socials. En aquest cas, l'aprovació per majoria simple és suficient. Si no s'assoleix aquest quòrum d'assistència en primera convocatòria, es requereix una majoria de dos terços dels vots socials presents o representats en segona convocatòria (Article 324-1).

Per la seva banda, l'article 324-2 estableix que per a acordar una modificació d'estatuts, la convocatòria de l'assemblea general ha d'expressar amb claredat els articles que es pretenen modificar, afegir o suprimir. L'acord de modificació dels estatuts s'ha d'inscriure en el Registre d'Associacions. La sol·licitud d'inscripció s'ha d'acompanyar amb el certificat dels nous articles aprovats i de la versió actualitzada dels estatuts.

Respecte a la fusió, dues o més persones jurídiques es poden fusionar per mitjà de l'extinció de les entitats fusionades i la constitució d'una nova persona jurídica, o bé per mitjà de l'absorció d'una o diverses persones jurídiques per una altra. Els patrimonis de les entitats fusionades o absorbides es transmeten en bloc a l'entitat resultant de la fusió o a l'absorbent, que els adquireixen per successió universal.

L'acord de fusió ha d'ésser adoptat per l'òrgan sobirà de cadascuna de les entitats que es pretenguin fusionar i s'ha d'ajustar al projecte de fusió. L'acord de fusió s'ha de publicar en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya i en dos diaris de màxima difusió a la província o la comarca on les persones jurídiques que es fusionen tinguin llur domicili, i ha d'expressar el dret dels creditors d'aquestes persones jurídiques a obtenir el text íntegre de l'acord i a oposar-s'hi. La fusió no es pot executar abans d'un mes a comptar des de dita publicació. Durant aquest termini, els titulars de crèdits contra les entitats que es pretenguin fusionar, si els crèdits han nascut abans de la publicació i no estan suficientment garantits, s'hi poden oposar per escrit. En cas d'oposició, la fusió no pot tenir efecte si no se satisfan totalment els crèdits o no s'aporten garanties suficients (article 314-1 CCCat).

En el cas de l'escissió, regulat en l'article 314-2 CCCat, una persona jurídica es pot escindir per mitjà de la divisió del seu patrimoni en dues o més parts. Pot ser total, amb el traspàs en bloc de cadascuna d'aquestes parts a altres persones jurídiques beneficiàries, siguin preexistents o de nova constitució, i amb l'extinció de la persona

jurídica escindida. També pot ser parcial, amb el traspàs en bloc d'alguna o diverses d'aquestes parts a una o més persones jurídiques beneficiàries i amb el manteniment de la persona jurídica escindida, que conserva la part del patrimoni que no ha traspassat a la persona o les persones jurídiques beneficiàries. L'acord d'escissió ha d'ésser adoptat per l'òrgan sobirà de l'entitat que la duu a terme i, si escau, de l'entitat absorbent, i s'ha d'ajustar al projecte d'escissió. Aquest acord s'ha de publicar i els creditors de les entitats que participen en l'operació s'hi poden oposar, de la mateixa manera que en el cas de la fusió.

Pel que fa a la transformació, les associacions es poden transformar, conservant la personalitat, si llurs normes reguladores ho permeten i les del tipus de persona jurídica que pretenen assumir no ho prohibeixen. L'acord de transformació ha d'ésser adoptat per l'òrgan sobirà de l'entitat. L'acord ha de determinar el nou tipus que la persona jurídica assumirà i ha de contenir les mencions exigides per a la constitució d'una entitat d'aquest tipus, incloent-hi les modificacions estatutàries pertinents. L'associació que es transforma ha de complir els requisits formals del tipus de persona jurídica adoptat i s'ha d'inscriure en el registre corresponent (article 314-3 CCCat). Les associacions es poden transformar únicament en una altra persona jurídica no lucrativa (Art. 324-3 CCCat).

6 DISSOLUCIÓ DE L'ASSOCIACIÓ

La dissolució és l'extinció de l'associació. Amb la dissolució desapareix la personalitat jurídica de l'associació.

L'article 324-4 CCCat enumera les causes de dissolució. "Les associacions es dissolen per les causes següents: a) acord de l'assemblea general. b) Finiment del termini que estableixen els estatuts, llevat que l'assemblea general n'acordi la pròrroga. c) Compliment de la finalitat per a la qual es va constituir l'associació o impossibilitat d'assolir-la, llevat que l'assemblea general n'acordi la modificació. d) Baixa dels associats, si es redueixen a menys de tres. e) Il·licitud civil o penal de les activitats o les finalitats de l'associació, declarada per sentència ferma. f) Obertura de la fase de liquidació en el concurs. g) Les altres que estableixin la llei o els estatuts." Per la seva banda la LODA estableix en el seu article 17 que "*Las asociaciones se disolverán por las causas previstas en los Estatutos y, en su defecto, por la voluntad de los asociados expresada en Asamblea General convocada al efecto, así como por las causas determinadas en el artículo 39 del Código Civil y por sentencia judicial firme. En todos*

los supuestos de disolución deberá darse al patrimonio el destino previsto en los Estatutos.” i en el seu article 38 els casos en que una associació podrà ser suspesa en les seves activitats o dissoltes, además dels casos de dissolució voluntària per part dels associats; “Salvo los supuestos de disolución por voluntad de los asociados, las asociaciones sólo podrán ser suspendidas en sus actividades, o disueltas, por resolución motivada de la autoridad judicial competente. La disolución de las asociaciones sólo podrá declararse en los siguientes casos: Cuando tengan la condición de asociación ilícita, de acuerdo con las leyes penales; Por las causas previstas en leyes especiales o en esta ley, o cuando se declare nula o disuelta por aplicación de la legislación civil. En los procesos a que se refiere el apartado anterior, el órgano judicial competente, de oficio o a instancia de parte, podrá acordar la suspensión provisional de la asociación hasta que se dicte sentencia.”

La concurrència de la causa de dissolució no produeix automàticament l'efecte d'extingir, es fa necessari obrir el període de liquidació durant el qual es posarà fi a les relacions patrimonials i es liquidaran els béns de l'associació, període en el qual l'associació manté la seva personalitat jurídica als sols efectes⁹⁹.

En el moment en què l'òrgan de govern coneix que s'ha produït una causa de dissolució, té el deure de convocar l'assemblea general. Qualsevol associat li pot sol·licitar que ho faci si estima fonamentadament que s'ha produït una d'aquestes causes. Si l'assemblea no és convocada, no es reuneix o no adopta cap acord que remogui la causa de dissolució, qualsevol persona interessada pot sol·licitar a l'autoritat judicial que dissolgui l'associació.

La dissolució requereix l'acord de l'assemblea general si es produeix alguna de les causes que estableix l'article 324-4.b i c, és a dir, finiment del termini que estableixen els estatuts o compliment de la finalitat per a la qual es va constituir l'associació o impossibilitat d'assolir-la, o alguna altra que estableixin els estatuts. L'assemblea general que es reuneixi amb aquesta finalitat pot, en lloc d'acordar la dissolució, adoptar els acords que calguin per a remoure'n la causa.

L'article 324-6 regula la destinació dels béns sobrants. “1. Els béns sobrants s'han d'adjudicar a les entitats o destinar a les finalitats que estableixin els estatuts. En cap cas no es poden adjudicar als associats o a altres persones físiques determinades, ni a

⁹⁹ GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. “La Persona Jurídica. Las asociaciones.” a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

entitats amb ànim de lucre. 2. Els béns sobrants, si les disposicions estatutàries sobre llur destinació no es poden complir, s'han d'adjudicar a altres entitats sense ànim de lucre que tinguin finalitats anàlogues a les de l'associació dissolta, amb preferència per les que tinguin el domicili en el mateix municipi o, si no n'hi ha, per les que el tinguin a la mateixa comarca.”

CONCLUSIÓ

En aquest treball hem fet un estudi sobre el règim jurídic de les associacions. Les associacions com a fruit de l'exercici del dret fonamental d'associació reconegut en el article 22 CE. Dret d'associació com a llibertat per associar-se però també dret a establir les seves pròpies normes sense la intervenció de les Administracions (principi d'autonomia organitzativa).

Com hem vist, la societat actual necessita l'associacionisme per cobrir necessitats i interessos. L'associacionisme a Catalunya ha estat decisiu per a la defensa i l'acreciment de la societat i la cultura catalanes i per la construcció d'una societat més participativa i ha estat un factor essencial per al progrés social.

Però recordem la pregunta que ens plantejàvem a l'inici: ¿és la legislació catalana actual suficient per ajudar i afavorir el desenvolupament, l'existència i l'assoliment de les finalitats de les associacions?

Com ja hem vist, el marc normatiu actual es compon d'una llei estatal (LODA) que regula, en general, el dret d'associació i les associacions de règim general. Una part de les seves normes són d'aplicació general i directa en tot el territori espanyol. I per altra banda, les lleis autonòmiques, en el cas de Catalunya la Llei 4/2008 del llibre tercer del Codi Civil de Catalunya, que regula les associacions que tenen domicili i desenvolupen les seves funcions principalment a Catalunya.

El marc normatiu de les associacions ha canviat durant els últims anys. L'antecedent a la Llei 4/2008 del llibre tercer del Codi Civil de Catalunya va ser la Llei 7/1997 d'associacions. Aquesta va ser la primera llei que establí una regulació específica de les associacions no lucratives, des de l'aprovació de la Constitució Espanyola. Es va aprovar en un moment en què calia un marc jurídic nou que posés fi a la vigència a Catalunya d'una llei tan obsoleta com la del 1964 (*Ley 191/1964, de asociaciones*) i que, a més, s'havia promulgat fora de l'època constitucional. La llei 191/1964 era una llei molt intervencionista que permetia que l'Administració pública intervingués tant en el naixement de les associacions com durant la seva vida. En definitiva, calia un marc per a totes les associacions basat en l'esperit constitucional i estatutari. Catalunya va fer un gran pas en aquest sentit amb l'aprovació de la Llei 7/1997. Creiem que aquest avenç va provocar i ajudar el posterior desenvolupament de la llei estatal reguladora del Dret d'Associació (LODA) i altres lleis d'associacions de caràcter autonòmic.

L'avenç va ser també molt important per part de la Llei 4/2008 del llibre tercer del Codi Civil de Catalunya. El CCCat no només va refundre la normativa catalana sobre associacions existent fins al moment, sinó que també establí l'estatut bàsic de les persones jurídiques i regulà aspectes del seu règim jurídic per afavorir la seva operativitat i afavorir també el compliment de manera més efectiva de les seves finalitats.

Creiem que, en els últims anys, l'avenç i millora en la regulació de les associacions ha estat molt important. Això es pot explicar per la importància de les organitzacions sense ànim de lucre en la vida social i econòmica. I és precisament gràcies a aquest avenç que considerem que podem respondre afirmativament a la pregunta plantejada; la legislació catalana actual és suficient per ajudar i afavorir el desenvolupament, l'existència i l'assoliment de les finalitats de les associacions.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

PUIG I FERRIOL, L. “Persones Jurídiques” a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

GETE-ALONSO Y CALERA, M. C. “La Persona Jurídica. Las asociaciones.” a GETE-ALONSO Y CALERA, M. C.; SOLE RESINA, J.; YSAS SOLANES, M. *Derecho de la Persona Vigente en Cataluña*. València: Tirant lo Blanch, 2008.

DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Persona Jurídica” en DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Persona Jurídica” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

LACRUZ BERDEJO, J. “La Persona Jurídica” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

O’CALLAGHAN, X. “Las Personas Jurídicas” en O’CALLAGHAN, X. *Compendio de Derecho Civil. Tomo I. Parte General*. Madrid: Editorial Revista de Derecho Privado, 1997.

DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Sistema de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Derecho de la Persona, Autonomía Privada, Persona Jurídica*. Madrid: Tecnos, 2003.

DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. “La Asociación” a DIEZ-PICAZO, L.; GULLON, A. *Instituciones de Derecho Civil. Volumen I. Introducción, Parte General y Derecho de la Persona*. Madrid: Tecnos, 1995.

LACRUZ BERDEJO, J. “La Asociación” a LACRUZ BERDEJO, J. (Coord.) *Elementos de Derecho Civil. I Parte General. Volumen Segundo. Personas*. Madrid: Dykinson, 2000.

PUIG I FERRIOL, L. “Les Associacions” a PUIG I FERRIOL, L. ROCA I TRIAS, E. *Institucions del Dret Civil de Catalunya. Vol.II, Dret de la Persona i Dret de la Família*. València: Tirant lo Blanch, 2005.

DE SALAS MURILLO, S. “Consideraciones en torno a las disposiciones generales de la nueva Ley Catalana de Asociaciones”. *Derecho Privado y Constitución*, número 11, 1997.

BADOSA COLL, F. “Les associacions” a BADOSA COLL, F. (Director). *Manual de Dret Civil Català*. Madrid: Marcial Pons, 2003.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

CASTÁN TOBEÑAS, J. *Derecho civil español, común y foral, Tomo I*. Madrid: Edit. Reus, 1987.

DE ANGEL YAGÜEZ, R. *La Doctrina del "Levantamiento del Velo" de la Persona Jurídica en la reciente jurisprudencia*. Madrid: Civitas, 1991.

DE CASTRO Y BRAVO, F. *La Persona Jurídica*. Madrid: Cívitas, 1981.

NIETO MARTIN, A. "La Responsabilidad Penal De Las Personas Jurídicas: Esquema De Un Modelo De Responsabilidad Penal, Resumen La responsabilidad penal de las personas jurídicas: un modelo legislativo". Madrid: lustel, 2008.

FERNÁNDEZ FARRERAS, G. *Asociaciones y Constitución*. Madrid: Civitas, 1987.

FERRER I RIBA, J. "Fundacions i associacions (Comentari a l'art. 9.24 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya)" a INSTITUT D'ESTUDIS AUTONÓMICS, J. *Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Volum II*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònomic, 1988.

CABANAS TREJO, R. *Comentario a la Ley Catalana de Asociaciones*. Madrid: Marcial Pons, 2000.

GALGANO, F. *El negocio jurídico*. València: Tirant lo Blanch, 1992.

LARENZ, K. *Derecho Civil. Parte General*. Madrid: EDERSA, 1978.

LEGISLACIÓ

Catalunya. Llei 4/2008, de 24 d'abril, del Llibre Tercer el Codi Civil de Catalunya, relatiu a les persones jurídiques. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 2 de maig de 2008, núm. 5123, p. 34378-34424.

Espanya. Codi Civil Espanyol.

Espanya. Constitució Espanyola de 1978.

Espanya. Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, per la que es modifica la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal. *Butlletí Oficial del Estat*, 23 de juny del 2010, núm. 152, p. 54811 a 54883.

Espanya. Llei Orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del Dret d'Associació. *Butlletí Oficial del Estat*, 26 de març de 2002, núm. 73, p. 11981 a 11991.

Espanya. Llei 50/2002, de 26 de desembre, de Fundacions. *Butlletí Oficial del Estat*, 27 de desembre de 2002, núm. 310, p. 45504 a 45515.

Espanya. Llei Orgànica 6/2002, de 27 de juny, de Partits Polítics. *Butlletí Oficial del Estat*, de 28 de juny de 2002, núm. 154, p. 23600 a 23607.

Espanya. LLei Orgànica 11/1985, de 2 d'agost, de Llibertat Sindical. *Butlletí Oficial del Estat*, de 8 d'agost de 1985, núm. 189, p. 25119 a 25123.

Catalunya. Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, de 1 de juliol de 1997, núm. 2423.

JURISPRUDÈNCIA CITADA

Sentència de l'Audiència Provincial de Zaragoza, de 10 de març de 1995.

Sentència del Tribunal Suprem de 24 de març de 1997, número 2214/1997, Sala de lo Civil.

Sentència del Tribunal Suprem de 12 de febrer de 1999, 900/1999, Sala de lo Civil.

Sentència del Tribunal Constitucional 96/1994 de 21 de març de 1994.

Sentència Tribunal Constitucional 5/1996, de 16 de gener de 1996.

Sentència del Tribunal Suprem, de 30 de novembre de 1989.